Adımlar

İÇİNDEKİLER

Ayın içinden: 23 Nisan — Ankara Üniversitesi — Hayranlığın Kötüsü.
Yayınlar: Sosyoloji Dergisi — Kürk Mantolu Madonna — Yeni Dünya — Yarenlik.

YIL: 1 MAYIS — 1943

1

Gelecek Sayımızda :

Prof. Hilmi Ziya Ülken: Bugünün Felsefe Anlayışının Bir Cephesi.

Prof. J. Camborde: Bugünkü Fransız Romanında Yeni Temayüller.

Muvaffak Şeref: İleri Bir Cemiyete Doğru.

Gelecek Sayılarımızda :

Durkheim - Ziya Gökalp Sosyolojisinin Tenkidi.

Ankaramızda Bugünkü Fikir Cereyanları.

«Sanat, sanat içindir, sanat, cemiyet içindir» Dolambacı.

Şehir ve Köy Anlayışında İkilik.

Terbiye ve Meslek Seçimi.

Hangi Mânada Millî İlim?

Memleket Gençliğinin Sosyal Psikolojisi.

Shakespeare'in bir Tahlili.

Modanın Sosyal Psikolojisi.

Radyonun Sosyal Psikolojisi.

Sinemanın Sosyal Psikolojisi.

Modern Türk ve Dünya Edebiyatından: Yakup Kadri, Thomas Mann, Hemingway, Steinbeck, Bernard Shaw, Barbusse ilh....

ADIMLAR yakında okuyucularına bugünün en tanınmış tiyatro eserlerinden birini takdim edecektir. Eser pürüzsüz, temiz bir dille çevrilmiştir.

Adımlar

Aylık Fikir ve Kültür Dergisi

YIL: I MAYIS — 1943 SAYI: 1

ADIMLAR

Adımlar, hareket seyrini bugünün, artık gözle görülür, elle tutulur hale gelen çıplak hakikatından alıyor. Deve kuşu gibi buna göz yummak, kendimizi oyalamak beyhude bir kaçamak yoludur. Yaşıyan, yürüyen, durmıyan hakikat eninde sonunda gelip bize çarpıyor.

Bugün geçiş halinde (transition) bulunan bir dünya içinde yaşıyoruz. Her şey hareket halinde... Zamanın seyri canlılığını kaybetmiş putları deviriyor, zorla ayakta tutulmıya çalışılan fosil kıymetleri kurumuş köklerinden söküyor, yere seriyor. Bu geçiş hali tarihin başka devirlerindeki geçiş hallerine benzemiyor. Bu daha kökten, daha esaslı, daha baş döndürücü. Cemiyetlerin bünyesinde, milletlerin milletlerle, insanın insanla olan münasebetlerinde, insanın tabiatla olan mücadelesinde, iş temposunda, münakale ve erişme vasıtalarının harikulâdeliğinde, yaşayışta, zevklerde velhasıl her şeyde bunun derin izlerini görüyoruz. Bu yaman seyre ayak uydurabilenler, bu seyrin akışı ile akabilenler kuruluşları ile, kültürleri ile yarına geçeceklerdir. Bu sele karşı, geçmiş asırların müzelik yadigârı olan kıymetlerini ayakta tutmağa çalışanlar ne kadar tutunmuş olurlarsa olsunlar bir çöp gibi ortadan süpürüleceklerdir. Devirlerin en yamanında yaşıyoruz. İyi ki başka zamanda değil de bu zamanda dünyaya geldik. İyi ki istikrarsızlığına, huzursuzluğuna, hattâ rahatsızlığına rağmen bu yirminci asır yıllarının insanlarıyız.

Biz de, bizim milletimiz Türk milleti de bu yaman seyrin içindeyiz. Bilhassa bu harp yıllarında milletlerin birbiriyle maddî ve manevî alış veriş halinde olduğunu daha kuvvetle anladık. Anladık değil, yaşadık. Günlük hayat niymetlerimizin zarurî olan daralışında, radyolarımızın başında, sabahleyin elimize aldığımız gazete sütunlarında bunun müşahhas tecrübesine vardık. Bu seyir içinden biz, rastgele bir yarına değil, millî inkılâbımızın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerliyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek istiyoruz. Bu yarını biz, bütün vatandaşların her türlü gelişmesine elverişli bir nizam içinde, dünyanın ileri gidişine ayak uydurmuş, tekniği ve kültürü yüksek bir millet olarak karşılamak istiyoruz.

Bütün kuvvetimizle kendimizi böyle bir yarına yöneltirken zamanın yaman ve karışık seyri içinde, yolların çarpıştığı noktalarda tereddüt göstermeden, bizi geriye çeken kuvvetlerin iğvasına kapılmadan yol alabilmek için bu ileri seyrin nabzını duyu-

yoruz. Buradan kesin dersler çıkarıyoruz. İleri hamleler, boşlukta, mukavemetsiz değil, geri hamleleri, kara hamleleri yere sererek ilerliyor. Ta'rih hiç bir yerde, hiç bir memlekette kendiliğinden olmuş ileri bir hamle kaydetmiyor. Her ileri atılış, geri kuvvetlere karşı bir zafer olarak beliriyor. Bilhassa biz, dünyanın bünyevî inkılâp geçiren milletlerinden biriyiz. Kuruluşu çatırdamış, kıymetleri tereddî etmiş bir imparatorluktan çıktık. Etrafımızda harabeler, çöküntüler var. Bunları temizliye temizliye yol alıyoruz. Açılan şehrahlar, harabeler, yıkıntılar temizlenerek şehrah oluyor. Kafamız da, kültür gelişmemiz de öyle... Özümüz olan halk diline, halk sözüne, halk şiirine divan yolunu arkada bırakarak vardık. Ve buradan evvelâ dünyayı da, bugünün dünyasını da tadarak, dünyaya sesleneceğiz. Bunu, sahnemiz, müziğimiz, ve yeni tatmağa başladığımız diğer yeni niymetlerimiz için de söyliyebiliriz. Bu, şu demektir ki, hiç bir ilerleyiş kendiliğinden olmuyor. Eski ile yeninin mücadelesinden ve yeninin zaferinden doğuyor.

Garbı anlayışımız da öyle... İçimizde garbı, kendimize karşı koyanlar var. Bunu yaptıktan sonra, bazılarımız ona hayran oluyoruz, bazılarımız «Kendimize kapanalım, kendimize dönelim» diyoruz. Bizce her ikisi de yanlıştır. Garp, olmuş, bitmiş, şeklini, kemâlini tamamlamış bir medeniyet değildir. Garp medeniyeti şu veya bu milletin imtiyazlı malı da değildir. Bugün garbın ileri hareketleri insanlığın, milletlerin ileri hareketini temsil ediyor. Garpta da bu ileri hareketleri çelmeğe çalışan softalar var, mürteciler var, kara kuvvetler var. Zamanlarında hakikat ışığını taşıyan Galile'nin, Pasteur'ün, önüne kara bir set gibi çıkan Avrupa softaları bunların misalleridir. Tabiat, cemiyet ve kültür alanlarında, bizi geriye çeken hiç bir putun önünde eğilmiyen ileri zihniyetle, ileri görüşle biz de garbın içindeyiz. Bu ileri zihniyete cidden hayranız.

Yalnız hakikatın ve olanın bitenin mefhumlaştırılması, formülleştirilmesi demek olan ilme, bunun vardığı neticelere, bunun mümkün kıldığı niymetlere hayranız. Her hangi bir ilim sahasında varılmış olan hakikatlar, hakikat olarak, hiç bir milletin malı değildir. Bunlar bütün insanlığın malıdır. Bizim de milletler arası bir kıymet seviyesine yükselecek olan ilmimiz bu milletler arası hakikatların bizim öz problemlerimize, gerçeklerimize tatbik edilmesinden doğacaktır. Ancak o zaman biz de bu hakikatlara yeni hakikatlar katacak bir duruma varmış olacağız.

İnsan anlayışımız da öyle... İnsan, anasından biyolojik bir varlık olarak doğar, diğer hayvanlar gibi... Fakat zamanla, milleti içinde bir vatandaş, bir insan olarak gelişmek imkânlarıyla birlikte doğar. İnsanın ruh örgüsü, etrafındaki insanlarla karşılıklı münasebetlerde, iş birliği içinde örülür; bu suretle insan, milletinin ve insanlığın evlâdı olur. Bunun yanında ve dışında insanın ezeliyetten gelen, semadan gelen ayrı bir ruhu ve benliği yoktur. Burada olduğu gibi, biz, felsefe, cemiyet, teknik ve kültür anlayışında da her türlü ikiliği (düalizmi) çürük ve hatâlı buluyoruz. Biz parçacı değiliz, yamalı bohça istemiyoruz.

Meselâ bu düalizmlerden biri şehir ve köy ikiliğidir. Şehir - köy ikiliği ile başlıyarak köy veya şehir romantizmi yapanların yolunu dar ve tek taraflı buluyoruz. Köy dâvası, umumî cemiyet dâvasının bir parçasıdır. Bu dâva, umumî cemiyet dâvası dışında, ondan ayrı olarak yürütülemez, halledilemez. Garptan öğrendiğimiz dersle biliyoruz: köyleri geri bir halde bulunan bir cemiyet bünyesi içinde mâmur ve müreffeh

şehirler gelişemez ve gelişmeyi sürekli bir hale getiremez. Bunun gibi, şehirleri sefalet içinde yüzen bir cemiyet yapısında sürekli bir köy refahı olamaz. Şehirle köy âhenkli bir surette el ele vermedikçe ne köyde, ne şehirde hakikî refah güneşi doğamaz.

Bizce ahlâkın tek kaynağı insanların karşılıklı münasebetleridir, iş birliğidir. Bunun dışında, yıldızlı semanın yedinci katından, tabiat dışı bir kuvvetten gelen bir ahlâk kaynağı yoktur. Vicdan fıtrî değildir. Vicdan örgüsü müşahhas insan münasebetleri içinde örülür. Kendi servet ve refahını, memleket ve milletinin refahı üstünde tutan fertlerde ahlâk olamaz. Bu insanlar ahlâkın esas şartını bozan insanlardır. Bunların ağızlarındaki büyük büyük kıymet, vazife ve mesuliyet sözleri lüks gösterisinden başka bir şey değildir.

Mâziden bize geçmiş olan zararlı ve suni ikiliklerden biri de talim ve terbiye ikiliğidir. Bu, zamanımıza, eski formel terbiye zihniyetinden geliyor. Öğretimle terbiyeyi günün saatlerine göre ayırmak, bütün ve müşahhas olan hayat seyrini suni olarak bölmek demektir. İnsan, ders ve kitap üzerinde olsun, ders dışı faaliyetlerde olsun, çalışırken hem öğrenir, hem terbiye olur. Onun için bugünün iyi mektebi ancak bütün hayat faaliyetlerini kucaklıyan, içinde yaşatan mektep olabilir.

İçinde yaşadığımız yirminci asır yıllarının yeni sanat eserleriyle, yeni kültür hamleleriyle, insan problemleriyle karşılaşmıyanlar, bunun akislerini içlerinde duymıyanlar, bu problemlerin doğurduğu sıkıntılarla kıvranmıyanlar milletimizin ve insanlığın geçmiş kültür ve sanat eserlerini içten duyamazlar, kıymetlendiremezler. İçinde yaşadığı günü içten duyamıyan, günüyle içten haşır neşir olamıyan insan, hakikaten duyabilen, kavrıyabilen insan değildir. Onun için bunlar, geçmişin kültür ve sanat eserlerinden, kendilerinden geçerek bahsetseler de bu, kabuktadır, içte değildir. Bunun içindir ki, Adımlar, memleketimizin ve dünyanın bilhassa modern kültür, sanat ve fikir eserleri üzerinde ısrarla duracaktır. Son senelerde memleketimizde hususî kitap evlerinin çıkardığı büyük dünya edebiyatı tercümelerinin gördüğü sıcak kabulün sebebini burada aramak lâzımdır. Bize öyle geliyor ki, Shakespeare'i Goethe'yi, Virgil'i, Homeros'u hakikaten tatacak olanlarımız, bu yeni eserlerin özünden geçmiş olanlarımızdır. İnsan ancak bulunduğu yerden görebilir, içinde yaşadığı andan tadabilir.

Tarihin seyri içinde, zamanlarına göre, insanın maddî ve manevî gelişmesine, daha hür olmasına, insan haysiyeti ile yaşamasına, genişleyen ufuklara doğru yol almasına hizmet etmiş bütün fikir, kültür ve teknik hamlelerine hayranız. Bunlar bütün milletlerin, bütün insanlığın kıymet hazinesidir. Tarih boyunca gelen, durmıyan ve her yeni nesille zenginleşecek olan bu hakikî kıymet hazinesiyle insanlığımızın kıymetlendiğine inanıyoruz. Bu hakikî humanizmaya bağlılığımızla biz de humanistiz. Bu hakikî humanizma ile millî kültür bağlılığı birbirinin zıttı değildir. Bu humanizma içinde biz de varız.

Fakat, bugün garpta kendine «humanizma» adını veren ve yukarıda ana çizgileriyle belirttiğimiz mânadan ayrı ve dar bir mâna taşıyan sarih bir cereyan vardır. Avrupa'da ve Amerika'da bu «humanist» ler ve «yeni humanist» ler (neo-humanists) kültür ve insan kemalinin yalnız geçmişte, eski Yunanda, eski Romada, Rönesansta bulunduğuna inanan insanlardır. Bunların mümessillerine büyük, fakat izahı güç olmıyan sebeplerden dolayı umumiyetle insan ilimlerinde geri kalmış olan, dünya üniversitelerinde de rastlıyoruz. Bunlar, kemâle, olgunluğa varmak için, hattâ bugünün yeni istikametlerini bırakmak pahasına olarak, mâziye dönmek, onlar gibi yaşamak, onlar gibi

duymak iddiasını güden mâzi düşkünleridir. Bu cereyana mensup olan insanlar arasında zamanımızın makina, endüstri medeniyetinin insan ruhunu bozduğuna inanan mürteci insanlar da vardır. Bunların terbiyecileri arasında, mekteplerde bugünün ihtiyaçlarından doğan faaliyetlerin, bilhassa teknik faaliyetlerin, aleyhtarı olanlar vardır, insanın zekâ ve şahsiyet olgunluğuna, teknik öğretim ihmal edilerek, yalnız lâtince yolu ile varılacağına inananlar vardır. Halbuki biz, yirminci asır yıllarının kültür sahasındaki başarılarına da ve makinanın (iyi plânlaştığı takdirde) insanı şimdiye kadar görülmemiş derecelerde yükselteceğine inanıyoruz. Yarının, milletimiz ve insanlık için dünden daha parlak imkânlara gebe olduğuna inanıyoruz.

Bununla, geçmişin büyük kültür, sanat ve fikir eserlerini inkâr ediyor değiliz. Bilâkis milletimizin ve dünyanın büyük eserleri olmadan, Yunus, Nasrettin Hoca, Sinan, Fuzulî, Fikret, Homeros, Eflâtun, Aristo, Virgil, Geordano Bruno, Galile, Newton, Shakespeare, Goethe, Tolstoy ilh... gelmeden bugüne gelemezdik diyoruz. Tam vatandaş ve insan olarak genişlemek, yükselmek için bunlarla genişlemek, bunlarla yükselmek lâzımdır, diyoruz. Fakat bugünü inkâr ederek, bugünü hor görerek değil... Evvelâ bugünü içten duyduktan, bugünün hamlelerini kavradıktan, bugünün iştiyaklarını sezdikten sonradır ki bunu gerçek olarakbaşarabiliriz. Böyle anlaşılırsa, geçmiş, ölü bir yük olmaktan çıkar, yeni hamlelerimizin bir kaynağı olur. Biz geçmişe bugünden bakıyoruz; geçmişi bugünün binbir tecrübeden sonra elde edilmiş gözlükleri ile görüyoruz. Geçmiş, ileri gidişimiz üzerine yüklenen bir yük, bizi geriye çeken bir engel olduğu zaman onu tereddütsüz sırtımızdan atarız. Biz kültür sahasında inkılâpçılığı bu mânada anlıyoruz. Bu satırlarda hülâsa olarak söylediklerimizin teferruatını fırsat düştükçe işliyeceğiz, müşahhas misallerini vereceğiz.

Yarın yalnız milletimizin değil, bütün insanlığın da kültür hazinesine geçecek kültür ve sanat eserlerimizin büyük kaynağı, şüphesiz halkımızın özünden tabiî bir surette çıkmış olan söz, türkü, şiir, mizah hazinesidir. Yarının büyük Türk romanı, Türk komedisi, Türk dramı, Türk senfonisi özünü şüphesiz bunlardan ve halk kitlelerinin hayatından alacaktır. Hakikî kıymet ancak halk temlerindedir. Halk temleri hâlistir, pürüzsüzdür, yapmacığı yoktur. Onun için bunlar zamanla silinmiyor, canlı kalıyor. Baharda nemli toprağın yeşermesi, ağacın çiçeklenmesi, meyve vermesi gibi halk temleri de halkın hayatından tabiî olarak gelişiyor. Bilmem hangi şatoda, hangi köşkte oturan bir genç kızın yalnız kendisine mahsus olan ince hislerini işlemekten uzaklaşan bugünün büyük roman tarzına, prima donnasızlığa doğru bir istikamet alan bugünün tiyatrosuna, daha kitlevî bir halde gelişen bugünün freskosuna ve senfonisine varmak için halk temlerine, halk hayatına karışmak, bir tercih meselesi değil, bir zaruret olarak beliriyor. Fakat, dünyanın büyük çapta sanat gelişmesini duymıyan, çıkmaza sapmış sanatkârın eseri temini halk türkülerinden, halk şiirlerinden almış olsa bile, bir kerre kendi çıkmaz bir yola saplanmış olduğundan dolayı, insanları yerinden oynatmak şöyle dursun, kılını bile kıpırdatmıyor.

Onun için bugün bir sanat eserinin bir sanat eseri olarak insanları sarabilmesi, bir kıymet haline gelebilmesi için birinci şart halkın hâlis sanat kaynağından kana kana içmekse, ikinci zarurî şart da bu yirminci asır yıllarının hayat ve sanat gidişinin nabzını duymaktır, bununla birlikte akmaktır. İnsan veya zümre olarak ne kadar kuvvetli olursak olalım, zamanın akışını durduramayız, geri çeviremeyiz. Bunun için değil midir ki, bugün etrafımızda hâlis halk temlerini ellerine aldıkları halde bunlarla geviş

getirmekten ileri gidemiyen sanat ve kültür mensupları var. Eğer hâlis halk temlerini bugünün gelişmesine uygun olarak yuğuracak kıvama gelmemişsek, hiç olmazsa bunların hâlisliğini bozmıyalım. Halkın bize verdiği hâlistir, pürüzsüzdür. Bunu bir bulantı haline getirirsek nankörlük etmiş oluruz. Bu nankörlükten kaçınmak için kendimizi, dünya sanat âleminin nabzını duyan, temposuna uyan bir kıvama getirmeğe çalışmalıyız. Bu, bizim borcumuzdur.

Bu kıvama gelen sanatkârlarımızın elinde işlenen hâlis halk temleri genişlik ve derinlik kazanır, gür bir sel haline gelir. Bu suretle doğacak sanat eserlerimiz yalnız bizim kıymetlerimiz olmak derecesini aşar, beşerî olur. Bu mâna ile hakikaten millî olanla beşerî olan birleşir. Hâlis mânada millî ile beşerî birbirinin zıddı değildir, birbirinin içindedir.

Adımlar, yukarıda hülâsa ettiğimiz istikametlerde çalışmak için yola çıkıyor.

MİLLET SEVGİSİ

NİYAZİ AĞIRNASLI

İlk hâtıralarım arasında bugün bile hâfızamda bütün teferruatı ile yaşıyan bir tanesi var ki, iyiye hasret çeken yüreğimde kanayan içtimaî yaraya başlangıç oldu.

Bu uzun bir kağnı yolculuğudur. Kızıl bir toprak üstünde ağır ağır yürüyen bir çift öküzün sürüklediği iki tekerlekli arabalardan birinde yaptığım bu yolculuk bir gün şafaktan akşam karanlığına kadar sürmüştü. Akşam karanlığı basana ve kasabaya ulaşana kadar kızıl bir toz teneffüs ettim ve ovalara çöküp eriyen gıcırtıları dinledim. Ne ihtiyar öküzler, ne de onları güdenler hiç acele etmemişlerdi.

Sonradan yapılan hesaplara göre ben o zaman altı yaşıma yeni girmiştim ve henüz bu yavaşlığın sebeplerini anlıyamamakla beraber, bitmek bilmiyen yollardan usandığımı, ağlamak için vesileler bulduğumu iyice hatırlıyorum. Uçsuz, bucaksız bir çöl dünyası gibi gözlerimin önünde serili step, ölü tabiat içimi karartmış ve çocuk yüreğime keder çöktürmüştü. Bu çorak steplerde açılmış ham yoldan, sonraları yüzlerce defa geçtim ve gördüm ki öküzlerin on dört saatte ulaşabildikleri bir menzile otomobil bir saatte varıyor.

İçimde makinaya ve tekniğe muhabbet o zaman doğdu ve bu, seneler geçtikçe gelişti ve olgunlaştı.

Bu küçük hâtıranın üstünden bir çeyrek asırdan fazla zaman geçti. Orta Anadolu'da toprak hâlâ umumiyetle bu canı ağır hayvanlarla aktarılır. Sapı onlar taşır, düveni onlar sürer ve şeklini değiştirmemiş o iptidaî vasıtayı, kağnıyı onlar sürükler.

Kağnıyı yarı kutsî ve dokunulmaz sayanlar varmış. Buna, kara sapana ve maziden kalma iptidaîliklerin hepsine birden «Millî hususiyetlerimizin, ananelerimizin manevî dayanakları» diye dört elle sarılmalı imişiz. «İnsanlığın başına belâları teknik ve makina açıyormuş. Biz makinasız bir medeniyet kurmalı imişiz.» Böyle düşünenler günün birinde «tekkeleri, zaviyeleri ihya etmeli, mazide daha mesuttuk» diye bağırırlarsa hiç te şaşmamalı.

Maziyi geri getirmeğe çalışanları, Anadolu'yu yalnız fantezi âleminde görenleri bir tarafa bırakalım. Bizim millet sevgimizde muhafazakârlığın, geriliğin yeri yoktur. Her köylü çocuğu bilir ki: toprak kara sapanla derin sürülememektedir. Gübre atılamamakta ve sulanamamaktadır. Taşlı tarlalardaki cılız başakları için yağmur bekliyen milyonlarca insan hâlâ sağır göklere umutla ve yalvaran gözlerle bakar. Gübre; tezek ve kerpiç halinde yakılmakta, toprağa atılamamakta ve toprak ta verebileceğinin onda birini bile insanlardan esirgemektedir.

Dert bilinmeden derman bulunmaz derler. Biz, içtimaî dertlerin deşilmesine ve olduğu gibi ortaya konmasına taraftarız. Anadolu, çiçek ve meyve bahçeleri ortasında yapılmış şirin köylerden, asfalt yollu büyük şehirlerden ibaret değil. Ovalardan altın başaklı bereket fışkırmıyor ve boğazına kadar tok, sıhhatlı ve mesut insanlarla dolu bir cennet tablosu gösterenler zavallı mistiklerdir. Anadolu, üstünde doğup büyüdüğümüz bir toprak parçasıdır ve bizim vatanımızdır. Çıplak ovalarında çamurdan ve kara taştan beş on evli köyler, kel dağları seyre-

den yolsuz kasabalar var. Orada sıtmanın, trahomun, tifüsün, veremin ve eski devir mültezimlerinin kemire kemire tüketemediği insanlar yaşar. Bunların hayatı basit ve iptidaîdir.

Kıllı göğüslerini şimal rüzgârlarına açmış Karadeniz çocukları, coşup kabaran denizi seyrederek tütün tarlalarında, sık fındık dalları arasında çalışıp didinirler. Darı ve buğday alabilmek ve yoksul ömürlerini sürükleyebilmek için tütün kırmak, fındık toplamak gerek.

Yanık yüzlü tazeler pamuk tarlalarında. Akdenize bakan portakal bahçelerinde çalışır; günleri, mevsimleri dertli türküler söyliyerek geçirirler.

Ege bölgesinde insanlar zeytin ve incir toplar, üzüm ezer, yahut tütün kırarlar. Kışlık yeygilerini alabilmek için çalışmak lâzım.

Tabiatla toplu mücadele ve insandan gayri her şeyin insan saadeti için beraberce ve en iyi usullerle istismarı safhasına henüz gelememiş olan millet topluluğumuzun üstündeki ağır sosyal baskıları kaldırmağa çalışmak, cemiyetin tekâmülünü hızlaştırmak millet sevgisi besliyenlere bir borçtur.

Bugüne kadar yapılan millet tarifleri, ana unsur olarak kullanılan esaslar itibari ile hatâlı, mistik veya hiç olmazsa noksandır. Aynı hâkimiyet ülkesi içinde yaşamak, aynı ırktan olmak, aynı dine inanmak, hattâ aynı dili kullanmak... insanlar arasında müşterek ve kuvvetli bir bağ olabilmeğe kâfi değildir. Aynı dinden olmaları, aynı dili kullanmaları insanların birbirini istismar etmelerine her zaman engel olamamaktadır. Bunlara ve buna benzer unsurlara dayanan tarifler, daha ziyade politik temayüllere hizmet eden birer propaganda vasıtası olarak kullanılmışlardır. Yaşama şartları birbirine benziyen insanlar arasında birleştirici âmiller yalnız bu tariflerin saydığı unsurlardan değil, aynı zamanda ve bilhassa hayat şartlarından doğuyor.

Memleketimizin bazı mıntakalarının sakinlerine Arap, Kürt, Lâz, Çingene, Boşnak veya Arnavut diyenler, milleti birleştirici olmaktan ziyade parçalayıcı bir zihniyetin mümessilleridir. Siyasî sınırlarımız içinde, arzulara ve şahsî hırslara göre parçalanışlara engel olmağa çalışmayı bir vazife sayıyoruz. Buna benzer parçalayıcı fikirlerin ancak zararlı bir tesiri olabilir.

Biz Trakyamızın çatlamış topraklarını, Ege mıntakasının üzüm bağlarını, zeytinliklerini, Cenup Anadolu'nun portakal bahçelerini ve nihayet büyük bir toprak parçasını stepleri ve kel dağları ile kaplıyan kara taştan yapılmış köyleriyle, orta Anadolu'yu seviyoruz.

Memleketimizin, başından karı ve bulutu eksik olmıyan dağlarını, yeşil yamaçların kıvrıla kıvrıla akan ırmaklarını seviyoruz.

Tabanı çatlak bacıları, trahomlu yavruları, yanık türküler söyliyen yetimleri ve yeni gelinleriyle teknik ve makinanın getireceği refahı bekliyen bütün bu insan çokluğunu toptan seviyoruz.

Ciğerlerini pamuk veya kömür tozları ile harap ederek gündelik geçimlerini temine çalışan insan kütlelerini seviyoruz. Ve işte bizim milletimiz bu kalkındırmaya çalıştığımız insan kümeleridir. Sessiz sessiz çalışan, ne için olduğunu sormadan ve kahraman adını beklemeden harplerde ölen, muztarip kümeler... Hayatımızın bir tek mânasını bu şuurlaşan sevgide bulduk. Bu sevgide inhisarcılık yok. Kendini hasis hırslarına kaptırmıyan, menfaatlere köle olmadan bütün bu milletin hizmetine girmeyi şeref bilenlerle yolumuz da, yüreğimiz de, sevgimiz de birleşir.

İnsanları Arap atlarına benzetip ırklarına, şecerelerine, kafa taslarına veya kanlarına bakarak asaletlerini tayine çalışanlar varsa bunlar varsın gizli maksatların birer küçük kuklası olmakta devam etsinler. Biz,

bütün bu ilmî temelden mahrum iddialara inanmıyoruz ve asalet iddia edenerin yüz tanesine Kalaba köyünden bir çiftçiyi, Zonguldak ocaklarında namuskâr emeğinin verimiyle yaşamağa çalışan bir işçiyi değişmeyiz, çünkü bunlar milletimizin özüdür. Biz tanıdığımız veya tanımadığımız, aydın veya yarı aydın, çiftci veya işçi... bir büyük adsız kahraman kütlesiyle arkadaşız, biriz ve beraberiz. Tarlada çiftçi, fabrikada işçi, köyde muallim veya dairede memur... Bizim kıymet ölçülerimize göre insandır ve eşittir. Biz kuvvetimizi köklü bir sevginin doğurduğu birlik ve beraberlik ruhundan ve hızımızı tabiattan ve tarihî tekâmülün akışından alıyoruz. Büyük içtimaî sevgilerin derin bir surette kökleştiği yüreklerde küçük hırsların yeri olamaz.

Velhasıl biz, üzerinde doğup büyüdüğümüz ve ölünceye kadar bağlı olacağımız bu toprağı seviyoruz. Dağlarını, vâdilerini, verimsiz steplerini, verimli ovalarını, sıcak bölgelerini, karlı soğuk yaylâlarını oldukları gibi, hayalî vasıflarla süslemeğe lüzum görmeden, böyle süslemeyi küçümseyerek, seviyoruz. Topluluk hayatımızın temeli olan bu toprağı, ormanları, madenleri, kömür ocakları, su kuvvetleri, münbit ve çorak bölgeleriyle, bütün yer üstü ve yer altı niymetleriyle seviyoruz. Bir millet olarak üstünde yaşadığımız ve bu yaşamamızın tükenmez kaynağı olan bu toprağı elindeki iptidaî vasıtaların bütün imkânlarından faydalanarak ömür tüketen bir çalışma ile işliyen ve yarın makinaya bütün hakkını vererek onu da ustalıkla kullanacak kabiliyette olanları, trenlerimizi yurdun bir başından öbürüne işletenleri, fabrikalarımızda çarkları döndürenleri, çocuklarımızı okutan, hastalarımıza bakanları, kitleleri, daha müreffeh, daha kültürlü bir topluluk hayatını gerçekleştirmek için kendini veren herkesi seviyoruz. Bizim bu sevgimiz daraltıcı, parçalayıcı değil, bütün millet topluluğunu kucaklıyan bir sevgidir. Bu sevgiyi inhisar altına almak istiyenler varsa, Arap atları gibi millet içinde yedi göbek şecere peşinde koşanlar varsa, vatandaşların doğmuş oldukları bölgelere göre fark gözetmek istiyenler varsa, hamiyet ve bağlılık farkı çizmek istiyenler varsa, bunların, iyi niyetleri bile olsa, yanlış ve daraltıcı yolda yürüdüklerine kaniiz. Bizim millet sevgimiz geniştir, kurucudur, yapıcıdır. İçimizi sevinç, şevk ve ümitle doldurur; başkalarına, başka topluluklara karşı kin ve garezle değil... Düşmanlık, kin ve garez üzerine kurulan millet sevgisi, yamcı, müsbet bir his, hakikî millet sevgisi değildir. Bu, milletin dikkat ve enerjisini bu yurtta yapılacak işlerden, erişilecek gayelerden ayırarak boş, nafile emeller ardına millî enerjiyi harcamağa sebep olur. Yirminci asır ilim ve teknik vasıtaları ile bütün milletler, insanlar için müreffeh, yüksek bir hayat seviyesi imkânlarına malik olan bu yer yüzünde, bize zarar vermiyen, bizim gibi kendi milletlerinin ve insanlığın ülküleri için çalışan toplulukları da içine alacak kadar bizim millet sevgimiz cömert, geniş ve sıcaktır.

AÇIK YOLUN TÜRKÜSÜ

WALT WHITMAN

Walt Whitman (1819 - 1892) Amerikan şiirine «serbest nazmı» getirmiş ve kendine has üslûbu ve işlediği mevzularla o zamana kadar şiirde alışılmış şekillerden uzaklaşmıştır. Evvelâ şiirleri anlaşılmamış ve beğenilmemiştir, hattâ ilk kitabını basacak tabi' bulamadığından kitabı kendisi dizmiş ve basmış. Şöhret ona yavaş, yavaş, geç gelmiştir. Modern Avrupa şiirleri üzerine tesirleri olmuştur. Şiirlerinde bazı kısımlar «serbest nazım» olmaktan da çıkar; nesirden farksızdır. Whitman'ın şiirlerinde, hâkim bir surette, hayatta olmanın şevki ve sevinci vardır. Tabiatı bütün halleri ile sever; şiir yazmak için «yüksek mevzu» aramaz; patates ve havuçlarda da güzellik vardır. Fakat Whitman bu «küçük şeyleri» küçük şeyler olarak ele almaz; onları daha geniş bir muhteva içinde, kâinatı kucaklıyan bir tabiat sevgisi içinde işler. İnsana ve insanın istikbaline inancı vardır. Onun için Whitman çok iyimser bir hayat görüşü ifade eder; fakat bu, her şeyi olduğu gibi kabul eden, uyuşuk bir iyimserlik değildir. Bu, inançla girişilen bir hayat mücadelesinin, istikbale inancın doğurduğu gürbüz, nabzı vuran bir iyimserliktir.

Whitman'ın kendi hakkında yazdığı bir şiirden çevirdiğim üç parça Maarif Vekilliğinin neşrettiği Tercüme mecmuasının ikinci cilt, yedinci sayısında çıkmıştı. Burada da diğer bir şiirinden üç parçanın tercümesini veriyoruz.

B. S. BORAN

Aydın yürekle, yaya, açık yola çıkıyorum.
Sağlık bende, hürriyet bende, dünya önümde,
Uzun esmer yol önümde, nereye dilesem oraya götürür.
Bundan böyle talihim açık olsun demiyorum, açık talih artık benim kendimde;
Bundan böyle sızlanmıyorum, işimi yarına bırakmıyorum, bana gereken hiç bir şey yok;
Güçlü, hem de halimden hoşnut, açık yolu boyluyorum.

Bu yer yüzü — o bana yeter.
Yıldız kümeleri daha yakın olsun demem;
Oldukları yerde onlar, iyidirler, bilirim;
Oradakilere de onlar yeterdir, bilirim.

(Halâ o eski, tatlı, yüklerimi taşıyorum;
Taşıyorum onları, erkeklerle kadınları — nereye gitsem beraber götürürüm;
İnan olsun, onlardan kurtulmamın yolu yok;
Ben onlarla doluyum; gün gelir, karşılık, ben de onları doldururum.)

*
**

Bundan öte, hürriyet.
Bundan öte kendime ferman ettim: sınırlardan, hayalî bölümlerden kurtul, dedim;
Gönlümün çektiği yere giderim;

Kendi kendimin efendisiyim, tam ve mutlak.
Başkalarını dinlerim, dediklerini iyi tartarım,
Duraklarım, araştırırım, düşünürüm,
İncitmeden, ama bükülmez bir irade ile, beni tutacak tutkaçlardan sıyrılırım.

Genişliklerden derin nefesler çekiyorum;
Doğuyla batı benimdir; şimalle cenup benimdir;
Umduğumdan da daha büyük, daha iyiyim;
Bende bu kadar iyilik bulunduğunu bilmezdim.
Bana her şey güzel geliyor.
Hem erkeklere, hem kadınlara tekrar ederim: sizlerin bana ne kadar iyiliğiniz dokundu, ben de size öyle iyilik etmek isterim.
Yol boyunca kendim için de, sizin için de toplıyacağım;
Yol boyunca, erkeklerle kadınlar arasına dağılacağım;
Onların arasına bu yeni neşeyle dobralığı salacağım;
Her kim beni reddederse etsin, umursamam;
Her kim beni kabul ederse, o erkek veya kadın mutlu olur, beni de mutlu kılar.

Haydi ! Kim olursan ol, gel benimle yola koyul !
Benimle yol alırken, o hiç bıktırmıyan şeyi bulursun.
Bu toprak hiç bıktırmaz;
Bu toprak kabadır, susar, anlaşılmaz ilkin — Tabiat kabadır, anlaşılmaz ilkin;
Yüreğin pek olsun, kırılma — yürü git — tanrılara değer şeyler vardır, iyice örtünmüş,
And içerim sana, dilin anlatamıyacağı kadar güzel, tanrılara değer şeyler vardır.

Haydi ! Burada durmamalıyız !
Ne kadar tatlı olursa olsun bu biriktirilen şeyler — ne kadar kullanışlı bu ev; burada kalamayız;
Ne kadar kuytu ise de bu liman, ne kadar durulmuş olsa da bu sular, burada demir atamayız;
Ne kadar hoşsa da bizi saran misafirlik, onu ancak kısa bir zaman tatmak için iznimiz vardır.

Dinle ! Seninle açık konuşacağım.
Ben o eski cilâlı mükâfatlardan vermiyorum; kaba sapa yeni mükâfatlar veriyorum;
Başından geçmesi gereken günleri bir gör:

Şu zenginlik denen şeylerden yığmıyacaksın,
Bütün kazandıklarını açık elle dağıtacaksın,
Yöneldiğin şehre yeni mi vardın? Şöyle dilediğin gibi henüz mü yerleştin? Hemen yeniden yola koyulmak emriyle, dayanılmaz bir çağırılışla çağırıldın.
Ardına kalanlar sana iğneli gülümsemelerini, alaylarını sunacaklar,
Gönderilen sevgi nişanelerine yakıcı, ayrılış öpücükleriyle cevap vereceksin,
Seni tutmak için uzanan eller, sakın, seni tutmasın.

BU HARP YILLARINDA FRANSIZ ŞİİRİ

Nermin M. Menemencioğlu

Doğrusunu söylemek lâzımsa, çerçeveler (zaman, mekân) çatladılar. Artık çerçeve yok. İçlerindeki şeyler de çatladı. Ve aralarındaki münasebetler de. (İlliyet, cevher.) *Jean Wahl*
Fontaines, Temmuz - Eylül 1942.

1940 senesinin ilk baharında belki asrımızın en beklenilmiyen hâdisesini gördük: Fransız inkılâbından beri milyonlarca insanın kendilerine manevî vatan bildikleri Fransa istilâya uğradı. Yıkılacak köprüler yıkılmadı, müdafaa edilecek şehirler müdafaa edilmedi, zabitler askerlerini bırakıp ailelerine döndü, askerler ordu ordu teslim oldu, hükûmet adamları paniğe tutuldu. Avrupa ve hattâ Amerika münevverlerinin ve artistlerinin kâbesi olan Paris düşman tarafından kolaylıkla işgal edildi ve Işıklar şehrinin sönmesi ile bütün Fransa'yı blackout kapladı. Bu hâdise herkesi alâkadar ettiği gibi bizi de çok alâkadar eder. Bizim istibdat günlerimizde (Yakup Kadri'nin Sürgün romanında gördüğümüz gibi) Paris'e kaçmak, hürriyete, aydınlığa, terakkiye kavuşmak demekti. Yüz seneden beri Fransız edebiyatı edebiyatımıza tesir etmiştir. Bu tesirlerin daima müspet olup olmadığını burada münakaşa etmeyelim. Hakikat şudur ki herkesçe, ve biz Türklerce, birinci derece bir devlet ve büyük bir kültür menbaı sayılan Fransa bir kaç hafta zarfında mağlûp edildi. Daha doğrusu, mağlûp edilmedi, teslim oldu. Bu hayret verici hâdisenin sebeplerini incelemek henüz tamamiyle mümkün değil, çünkü 1940 senesi bize çok yakındır, ve hâdisenin iç yüzünü anlamamız için senelerin geçmesi, olayların ortaya çıkarılması lâzımdır. Fakat şimdiden kendimize bazı sualler sorabilir, onlara cevap arayabiliriz. Meselâ, acaba Fransa'nın siyasî ve askerî teslimine rağmen kültürel varlığı devam ediyor mu? Eğer devam ediyorsa, bugün ellerine kalem alanlar geçmiş olayları bizim için biraz olsun aydınlatabiliyorlar mı? Fransa niçin teslim oldu? sualine cevap verebiliyorlar mı?

Tabiî harp Fransızlar için az sürmesine rağmen bazı münevverlerin ölümüne sebep oldu: meselâ genç ve değerli romancı Paul Nizan Dünkerk'in gerilerinde müttefiklerinin vapurlara yüklenebilmesi için harp eden Fransız kuvvetleri ile ölmüştür. Fakat umumiyetle Fransız münevverleri Polonya'da, Çekoslovakya'da, Yugoslavya'da, Yunanistan'da olduğu gibi işgal kuvvetleri tarafından öldürülmemiştir. Bir çok eskiden şöhret kazanmış kimseler yazmağa devam ettiği gibi yeni neşredilen (yani 1939 da harp edecek yaşta olan nesilden) sayısız gençler her türlü yeni gazete, mecmua, kitap neşretmektedirler.

Haziran 1940 tan 1942 nihayetine (tekmil Fransa'nın işgaline) kadar Fransız muharrirlerini üçe ayırmak mümkündü. Bir kısım işgal altında olan Paris'te yazı yazmakta olanlardı. Bunlar arasında eskiden tanıdığımız, okuduğumuz meşhur kimseler çok olduğu halde bu grupla alâkadar değiliz. Almanların teşviki veya sadece müsaadesi ile yapılan neşriyat Fransız kültürüne misal olarak getirilemez. Bir ikinci grup Almanya'da esir olan iki milyona yakın asker arasında bulunan muharrirlerdir. Bunların

bir çoğunun neler yazdıklarını ancak daha sonra görebileceğiz. Fakat ara sıra Fransa'nın son zamanlara kadar işgal altında bulunmayan kısımlarında neşredilen mecmualarda, esir şairlerin eserlerini okumak mümkündü. Üçüncü grup işgal edilmemiş Fransa'da ve müstemlekelerde neşriyat yapan gruptur. Aralarında hem Paris'ten kaçmağa muvaffak olan bazı tanınmış muharrirler hem de ilk defa işitilen isimler var. Her gün yeni kitaplar, yeni mecmualar basılmakta. Kitapların çoğu şimdilik maalesef burada bulunmadığı için ancak tenkitlerini okuyabildik. Fakat edebî mecmuaların bir kısmını sayalım:

.**Poésie 1942.** Evvelâ 1939 ilkteşrininde «Poètes Casqués» ismi ile çıkan şiir mecmuası. Villeneuve - lès - Avignon'da neşredilir.

Profil Litéraire de la France. Evvelâ yine 1939 da «Revue Septembre» ismi ile çıkan mecmua. Nice'de neşredilir.

Confluences. «Fransız Rönesansının mecmuası» başlığını taşır. İki senedenberi Lyonda çıkar.

Cahiers du Sud. Şiir, tenkit, felsefeye ait 28 senelik bir mecmuadır, fakat son seneler yeni bir mâna kesbetmiştir.

Fontaine. «Yeni Fransız edebiyatına» ait aylık mecmuadır. Cezair'de çıkar.

Quatre-Vents. Tunus'ta, Genç Fransa grubu tarafından neşredilir.

Idées. Vichy'de çıkan yeni bir aylık mecmuadır.

Pyrénées. Toulouse'da çıkan yeni bir mecmuadır.

L'Arbalète. (Lyon).

La Tunisie Française Littéraire. Tunus.

Bu gibi mecmualar en çok şiir neşretmektedirler; ve reklam sahifelerinde isimleri zikredilen kitapların çoğu da şiir kitabıdır. Demek ki harp senelerinde çok şiir yazılıyor. Bu hâdiseyi yalnız Fransa'da değil, aynı zamanda İngiltere'de de görüyoruz. Orada da harp başlar başlamaz şiir neşriyatı birden arttı. Fakat Fransa'ya dönelim. Fransız şairleri bir yenilemeden ,bir Rönesanstan bahsediyorlar. Muhakkak ki vatanlarının geçirdiği büyük facia böyle bir Rönesans için başlangıç teşkil edecek kadar vahim bir hâdisedir. Fakat acaba hakikaten bir Rönesans karşısında mıyız? Fransız şairleri dedelerinin yaptığı gibi büyük bir mevzudan ilham alarak büyük şiirler mi yazmaktalar?

Okuduğumuz şiirlerde harpten, mağlûbiyetten, Fransa'nın son seneler zarfında geçirdiği maddî ve manevî buhranlardan hemen hemen hiç bahis yok. Yeni çıkan mecmuaların birinin, meselâ **Profil Littéraire de la France** mecmuasının 10 uncu nüshasının fihristini alalım. Makalelerin ve şiirlerin isimleri, sıra ile:

Découverte d'une Ile **(Bir adanın keşfi)**.

Spectres **(Hayal - Hayalet)**.

Introduction à des Mémoires **(Hâtırata giriş)**.

Les Amants et leurs Morts **(Aşıklar ve ölüler)**.

Trois Poèmes (Sortilège, la Colonne, La Ville n'a Plus de Fond) **(Üç şiir: Füsun, Sütun, Şehrin dibi kalmamış)**.

Le Coeur de Tous **(Hepsinin kabi)**,

Déroute de mon Ombre **(Gölgemin hezimeti)**,

Les Trois Nuits **(Üç gece)**,
Nuit de Songe **(Rüya gecesi)**,
Notre Large **(Enginimiz)**,
Durer **(Devam etmek)**,
Une Poésie **(Bir şiir)**,
Retour **(Avdet)**,
Nocturne **(Noktürn)**.

Gölgelerin, hortlakların, ölümün, rüyaların, karanlık gecelerin dolaştığı bu sahifelerin her hangi bir memlekette her hangi bir tarihte yazılması mümkündü. Bu sahifelere muhakkak bir tarih atmak icap ederse, o zaman «On dokuzuncu asrın sonlarına doğru» diyebiliriz. Çünkü bu gibi şiirlerde Bau-

delaire, Rimbaud, Mallarmé, Appollinaire'in ve hattâ dadaist ve sürrealistlerin izlerini görebiliyoruz. Bu gibi bir cereyana Rönesans değil, ricat demek daha doğru olur. Dadaism ve sürrealism 1914 dünyasının uyandırdığı tiksintiden ilham alan kuvvetli cereyanlardı. Bir çok insanları güldüren bu sanat cereyanları esas olarak ciddi bir gaye takip ediyorlardı: mademki içinde bulunduğumuz cemiyet bu kadar çirkin, bu kadar çürük, mademki bu cemiyetin çirkinliği ve çürüklüğü korkunç ve (o zamana kadar) emsali görülmemiş bir harbe sebebiyet veriyor, o halde biz bu cemiyetin kıymet verdiği şeyleri hiçe sayacağız, eserlerimizde bir ayna gibi hakikatın mânasızlığını aksettireceğiz, kelimeleri, renkleri, şekilleri alt üst edip onlara üstün bir hakikat ortaya çıkaracağız. Bu gayenin çerçevesi içinde dadaist ve sürrealistlerin en acayip, en saçma eserlerini bile az çok anlamak mümkün oluyor. Halbuki bugünkü mânası müphem, vezni zayıf şiirlerde ancak bu eski cereyanların hafif bir aksini görebiliyoruz. Her sanat cereyanı zamanının hâdiselerinden ilham alır. Esasında sırf bir isyan olan bir sanat cereyanını taklit etmek, veya onu yepyeni şerait altında devam ettirmek, büyük bir edebiyat yaratmanın tam aksidir.

Bu noktayı incelemek için Fransa'da bugün yazılan fena şiirlerden misal getirmek kolaydır. Okuduğumuz mecmuaların hepsinde bir çok çirkin ve ehemmiyetsiz şiirler var. Fakat bu gibi şiirler belki de daima yazılır, ve okunduktan sonra unutulur. Ele aldığımız meseleyi belirtmek için bizce kuvvetli bir şairin eserlerinden bahsetmek daha doğru olur:

Harp başlıyalı Fransa'da en çok okunan, en büyük şöhret kazanan kitap, Louis Aragon'un **Le Crève-Coeur** ismindeki şiir kitabıdır. Aragon'u eskiden tanır ve severiz. Bir zamanlar o da dadaist şiirler yazdı, sonra isyan devrinden daha müspet bir devre geçerek **Les Cloches de Bâle, Les Beaux Quartiers** gibi içtimaî romanlar, **Traité du Style, La Peinture au Défi** gibi kritik eserler verdi. Şimdi harp senelerinde tekrar şiir yazmağa başlamış. Şiirlerinde sevgilisinden ayrılığın acılığını, sevdiği yerlerden uzak kalmanın nostaljisini, ölüm ve mağlûbiyetin fecaatını anlatıyor. Şüphesiz ki son senelerde bir çok Fransızlar sevgililerinden ve memleketlerinden uzak kaldılar, bir çoğunun dostları, akrabaları harpte öldü, tanklar altında çiğnendi, veya esir düştü. Mevzular güzel, ve Aragon'un şiirleri de güzel. Bir misal verelim

O mois des floraisons, mois des métamorphoses
Mai qui fut sans nuage et Juin pignardé
Je n'oublierai jamais les lilas ni les roses
Ni ceux que le printemps dans ses plis a gardés

Je n'oublierai jamais l'illusion tragique
Le cortège les cris la foule et le soleil
Les chars chargés d'amour les dons de la Belgique
L'air qui tremble et la route à ce bourdon d'abeilles
Le triomphe impudent qui prime la querelle
Le sang qui préfigure en carmin le baiser
Et ceux qui vont mourir debout dans les tourelles
Entourés de lilas par un peuple grisé

Je n'oublierai jamais les jardins de la France
Semblables aux missels des siècles disparus
Ni le trouble des soirs l'énigme du silence
Les roses tout le long du chemin parcouru

Le démenti des fleurs au vent de la panique
Aux soldats qui passaient sur l'aile de la peur
Aux vélos délirants aux canons ironiques
Aux pitoyable accoutrement des faux campeurs

Mais je ne sais pourquoi ce tourbillon d'images
Me ramène toujours au même point d'arrêt
A sainte Marthe Un général De noirs ramages
Une villa Normande au bord de la forêt
Tout se tait L'ennemi dans l'ombre se repose
On nous a dit ce soir que Paris s'est rendu
Je n'oublierai jamais les lilas ni les roses
Et ni les deux amours que nous avons perdus

Bouquets du premier jour lilas lilas des Flandres
Douceur de l'ombre dont la mort farde les joues
Et vous bouquets de la retraite roses tendres
Couleur de l'incendie au loin roses d'Anjou (1)

Güzel, fakat bu leylâklar ve güller içinde bir gerginlik, bir neo-romantizm, bir bozgun havası esiyor. Eskiden Fransa'nın içtimaî tiplerini keskin bir pıçakla oyan, iç mekanizmalarını ortaya çıkaran muharrir şimdi ne kadar yumuşamış, beklediği buhranla karşılaştığı zaman nasıl kendi içine çekilmiş! Bir başka şiirinde (2):

Randez-moi rendez-moi mon ciel et ma musique
Ma femme sans qui rien n'a chanson ni couleur
Sans qui Mai n'et pour moi que le désert physique
Le soleil qu'une insulte et l'ombre une douleur

---

1)Ey çiçeklerle yaprakların açılma ayı her şeyin değiştiği ay,
Bulutsuz geçen Mayıs pıçaklanan Haziran,
Leylâklarla gülleri hiç bir zaman unutmıyacağım.
Ne de baharın kıvrımlarına gizlediklerini,
Feci kuruntuyu hiç bir zaman unutmıyacağım
Alayı haykırışları halkı ne de güneşi
Aşk yüklü arabaları Belçikanın hediyelerini
Titreyen havayı ne de arıların vızıldadığı yolu
Ne de dâvanın üstüne çıkan hayasız zaferi
Öpüşmeyi kırmızı renkle temsil eden kanı
Ne de serhoş bir halk tarafından leylâkları sarılıp
Kulelerin içinde ölmeğe gidenleri.
Fransa bahçelerini hiç bir zaman unutmıyacağım
Geçen asırların dua kitaplarına benzer bahçelerini
Ne de akşamların baygınlığını sükûtun sırrını
Geçilen yol boyunca uzanan gülleri
Çiçeklerin bozgun fırtınasını
Korkunun kanadı üstünde geçen askerlere
Hezeyana tutulmuş bisikletlere, alaycı toplara
Yalancı konakçıların zavallı kıyafetlerini yalanlamasını
Fakat bilmem ki neden bu teşbih kasırgası
Beni hep aynı durak noktasına getirir
Saint Marth'da bir general siyah dallar
Orman kenarında bir Normandiya köşkü
Her şey susuyor düşman gölgede dinleniyor
Paris'in teslim olduğunu bize bu akşam söylediler
Hiç bir zaman leylâklarla gülleri unutmıyacağım
Ne de kaybettiğimiz çifte aşkı
İlk günün buketi leylâk Flandr leylâğı
Ölümün yanaklarına düzgün sürdüğü gölgenin tatlılığı
Ve siz ricat buketleri yumuşak güller
Yangın rengi Anjou gülleri.

2) Gök yüzümü geri verin musikiyi geri verin
Onsuz hiç bir şeyde ses ve renk kalmıyan kadınımı
Onsuz ki benim için Mayıs cismanî çöldür
Ve güneş bir hareket, gölge bir acı

Gençlerde belki daha tabii bulunan bu hal, Aragon gibi pişkin bir muharrirde bizi biraz hayrete, biraz da endişeye sevkediyor. Demek o sevdiğimiz güzel Fransa'da istikbal o kadar ümitsiz midir ki dahilî ve haricî düşmana mukavemet hissinden alâmet göremiyoruz? Herkes derin bir bedbinliğe kapılmış: «Dünya, vatan, başkaları, ne olursa olsun, **moi je m'en fiche,** beni rahat bıraksınlar, aileme, sevgilime kavuşayım, işte o kadar.»

Bir fransız edibi «Şiirin güya yenilenmesinden» bahsederken (Georges Lorris, D'Un Prétendu Renouveau Poétique, Confluences, Mayıs 1942) diyor ki: «İfade kudretlerinden o kadar emin olan şairlerin gayelerini izah eden bir manifesto neşretmelerini arzu edebiliriz... Fakat şayanı dikkattir ki son aylarda ortaya çıkan yegâne manifesto Aragon'un **Crève-Coeur** adlı eseridir. Halbuki Aragon'un şairlerimize teklif ettiği usul, hiç olmazsa şekil ve kafiye noktai nazarından tamamen anakronik bir usuldür... Şiir manifestosu olarak **Le Crève-Coeur** aktüaliteden pek uzaktır... Olayların, cereyanların haricinde ancak onlara tezat teşkil ederek mahiyetlerini, belirtiyor. Bugünkü şiirin istikameti hâlâ tayin edilmemiştir.»

Aragon romantizme kaçmış. Tanınmış şairlerden Pierre Emmanuel dinî mistikliğe ricat ediyor. Başka bir çokları da sadece «Fantaisie» ye kavuşuyor, bazan gelişi güzel, daima mânası müphem şiirler yazıyorlar. Hattâ «normal» mevzulardan (aşktan, aileden, memleket güzelliğinden, mevsimlerin değişmesinden, tarladan, enginlerden) bahsettikleri zaman, 1943 senesinde yaşadığımızı hatırlıyarak yine Georges Lorris'in kullandığı bir tâbiri düşünüyoruz: **éclatante inactualité.**

Şüphesiz Fransız aktüalitesini tam olarak bilmiyoruz. Fakat şurada burada okuduğumuz havadisleri, Fransa'dan gelen yolcuların söylediklerini bir araya getirerek istikbalde daha mufassal olarak öğreneceğimiz hakikatın ne kadar acı olduğunu tahmin etmek mümkündür. Harbin başlangıcından bugüne kadar Fransa'da neşredilen şiirlerde bu hakikatin akislerini ancak menfi bir tarzda görüyoruz: ve eğer okuduklarımızdan umumî bir netice çıkarmak istersek, Fransız ediplerinin perişan bir halde olduklarına, günü geçmiş kalıplar içinde bir bozgun edebiyatı yaratmakta olduklarına kanaat getirebiliriz. Fakat bir edebî cereyana fazla umumî bir mahiyet vermek de tehlikeli ve yanlış bir şeydir. Şüphesiz ki mağlûbiyetten hemen sonra çıkan edebiyat mağlûbiyetin sebeplerini biraz olsun aydınlatır. Nihayet bu şairler Fransa'nın karışık ve kirli siyasî hayatına doğrudan doğruya iştirâk etmemişseler bile rey veren, askere çağırılan, hayatını kazanmaya mecbur olan insanlardır. Hattâ harp senelerinde yaşadıklarını kabul ederek kendilerine «Miğferli Şair» ismini vermişler. Aynı zamanda bu şairlerin eserlerini tetkik ederken bazı şeyleri unutmamamız lâzım. En başta: Stalaglarda, Oflaglarda (yani Alman esir kamplarında) yazılan şiirler gayet tabiî olarak sıkı bir sansüre tâbi tutulduğu gibi, cenup Fransa'da ve müstemlekelerde de neşredilen mecmualar ayrıca sansürden geçerler, kapaklarında sansür vizesini taşırlar. Bir Fransız şairi memleketinin dertlerini anlatmak istese de bunu ancak sansürün muvafık gördüğü tarzda yapabilir. Bu vaziyet şairleri müphem, hülya dolu bir üslûp kullanmağa sevkeder. Bizde Abdülhamit zamanında olduğu gibi. Bazı şairlerin kalplerindeki acıyı örtülü bir tarzda şiirlerine döktüklerini de görüyoruz. René Lacote'un bir şiirinden misal alalım (3):

J'ai le mal des capitales à posséder
Comme on étreint sa soeur dans les naufrages

---

3) Baş şehirlerin elime geçireceğim illeti var
Nasıl ki gemi batarken kız kardeşe sarılınır
İntikam ümidini kaybetmiyen kinli mütahassırlar
Onlar binlerce oradadır ve görmezler
Mezar taşının altından yükselen tufanı
Ve Nisanın ilk rüzgârında hayatı tatlı bularak
Ölülerin yataklarında sevişmeğe giderler.

Moribonds haineux sans espoir de vengeance
Ils sont là par milliers qui ne voient pas
un déluge monter sous la pierre tombale
qui trouvant la vie bonne au premier vent d'avril
s'en vont faire l'amour dans le lit des morts

Ve Weinsberg'de esir olan Henri Mougin'in bir şiirinden (4):

La place est vide au cabaret
et vide elle est près de nos femmes
et dans le coeur un creux parfait
et dans la tête un vent mauvais
et de l'acide dans les larmes
...Craignons de n'être heureux qu'à peine
Quand nous seron à la maison
Et nos filles feront neuvaine
Nos fils sont déjà capitaines
Pour qu'on nous remette en prison?

Bu son satırlara müphem bile diyemeyiz. Burada şair, meslekî geleneğinin müsaadesi nisbetinde hakikata yaklaşıyor. Daha ötesini incelemek belki şairlere değil, başkalarına düşer.

Esasen Fransız şiiri meselesi çok daha büyük bir meseleye bağlıdır: Fransa'nın istikbali meselesi. Bütün Fransızlar bedbin değil, bütün kafalarda fena rüzgârlar esmiyor. Ve Fransa'nın istikbalini düşünen, hayatlarını tehlikeye koyarak onu hazırlayan bir çok insanlar var. Fransa'nın dirilme kuvvetini yalnız şairlerinin eserleri ile ölçmek istemeyiz. Şairler bir ayna gibi bir hâleti ruhiyenin akislerini gösterirler, fakat o hâleti ruhiyenin haricinde bir çok faaliyetler olabilir. Başka menbalardan da öğreniyoruz ki, Fransa'da gizli kapak altında mukavemet, teşkilâtlanma, ilerleyiş hareketleri mevcut. Çürük üçüncü cumhuriyetin yıkılışı belki de netice olarak faydalı bir şey olacak.

Muazzam bir dünya kültür buhranı içinde bulunuyoruz. Yarınki kültürün, yarınki edebî cereyanların istikametini harpten sonraki sulh şartları tayin edecek. Bugün ancak şunu diyebiliriz: evet, 1940-1942 senelerinde okuduğumuz Fransız şiirlerinde umumiyetle bedbinlik, istikametsizlik, hakikatten kaçış, geriye dönüş alâmetleri var. Fakat bu alâmetler yarından ziyade düne aittir - Fransızlar kararsızlık içinde iken memleketleri gördüğümüz hale düşebilirdi. Fakat üçüncü cumhuriyetin yıkılması ile büyük Fransa ortadan ebediyen mi kalkacak? Fransız kültürü Yunan ve Lâtin kültürlerine mi karışacak? Bunu asla zannetmiyoruz. Neo-romantik veya neo-sürrealist Vichy edebiyatının yerine hakikata dayanan yeni ve kuvvetli bir Fransız edebiyatının yaratılacağını ümitle bekliyoruz.

4) Meyhanede yer boş kaldı
Ve karılarımızın yanındaki yine boş
Ve kalbin içinde mutlak bir boşluk
Ve kafada kötü bir rüzgâr
Ve göz yaşlarında bir ekşilik.
Eve döndüğümüz vakit
Yarı mesut olmaktan korkalım
Oğullarımız artık yüzbaşı olmuştur
Kızlarımız da dokuz gün itikâfa çekilecekler
Bizi yine hapse koysunlar diye?

İLİM VE CEMİYET

BEHİCE SADIK BORAN

Modern ilmin yarattığı bilgi hazinesinin sanayide, muhtelif istihsal faaliyetleri sahasında ne kadar geniş tatbik edildiği noktası, üzerinde uzun uzun durulmaya hacet göstermiyecek kadar aşikârdır. İlmin tatbikatı demek olan teknolojiyi kaldırınız, garp medeniyeti denilen medeniyetin temelini çöktürmüş olursunuz. İlmin tatbikatının cemiyetteki bu hayatî mevkii umumiyetle kabul olunmakla beraber, hâlâ mantık kitaplarında, felsefî düşünenler ve «saf ilim» taraftarları arasında «ilim, ilim içindir» diye bir söz geçer. Bu kanaatte olanlar, birbirinden ayırt edilmesi lâzım gelen iki görüşü birbirine karıştırıyorlar: Biri, ilmin, ilmî faaliyette bulunan fertlerin sübjektif köşesinden görünüşü; yani ilim adamının yaptığı işe karşı aldığı ruhî tavır (attitude). Diğeri ise, ilim faaliyetinin topluluğun hayatı bakımından telâkkisi; yani topluluğun bu faaliyete biçtiği değer ve bu faaliyetin topluluğun hayatında gördüğü iştir.

İlim adamı, «ilim, ilim içindir» kanaati, ruhî hali içinde çalışabilir; çalışmalarının tatbikî neticeleriyle ilgilenmiyebilir. Hattâ bir bakıma onun bu kanaatle çalışması iyidir de; zira hemen pratik neticeler elde etmek gayesiyle çalışılırsa, ilmî çalışmaların ufukları daralabilir; yeni buluşların, gelişmelerin pratik neticesi ne olacaktır, önceden kestirilemez. İlim adamı pratik gayeler gütmeden «saf ilim aşkı» ile açlışadursun, eninde sonunda bu faaliyetinin neticeleri tatbikatta yerini bulacaktır. Bununla beraber ilim adamının bu suretle pratikten, tatbikattan uzak yaşaması ancak bir bakıma iyidir; diğer taraftan bu ruhî halin bir tehlikesi vardır. «İlim, ilim içindir» diyerek ilim adamı mesuliyetten kaçınmış oluyor. Halbuki o yalnız ilmî faaliyette bulunan bir kimse, bir makine değildir; her şeyden önce bir cemiyetin uzvu, vatandaşıdır, kendi çalışmalarının neticelerinin tatbikatta ne gibi gayeler için kullanıldığı meselesi ile ilgilenmeli, bunun da mesuliyetini hissetmelidir.

İlmî faaliyet topluluğun gözü ile görüldüğü zaman, ilmin insan için, cemiyet için olduğu açık olarak belirir. Evinin bodrumunda, veya avludaki anbarda kendi kendine çalışarak keşiflerde bulunan veya bulunmaya gayret eden kâşifler devri artık geçmiştir. İlim adamı, iş arkadaşları, asistanları, kitapları, lâboratuvarları, pahalı âletleri ile cemiyetin ona temin ettiği müesseselerde çalışır. İlmin gelişmesi için topluluk büyük sermaye ve yardımcı insan emeği ayırır. Topluluk bunu, âlimin ferdî bilgi tecessüsünü, hakikat aşkını tatmin etmek için yapmaz. Niçin yapar? Şu veya bu çalışmanın, buluşun hemen pratik bir faydası olmasa bile, uzunca zaman seyri içinde topyekûn ilmî çalışmanın verdiği neticelerin işte, tatbikte mühim hizmeti vardır da onun için. Böyle sosyal bir fonksiyonu olmasaydı, ilim, birkaç mütecessisin, hakikat âşıkının kendi vasıtaları ile giriştikleri bir faaliyet, bir nevi merak (meselâ şatranç merakı gibi) olurdu.

İlmin topluluk için ne gibi faydaları vardır? diye sorulursa, cevap olarak muhtelif sahalardaki faydalarının uzun bir listesi yapılabilir: istihsalin artması, insan uzviyetine düşman şartlar ve diğer uzviyetlerle mücadele (hastalıkların tedavisi), mesafelerin kı-

saltılması (muhabere ve nakil vasıtaları) ilh.. İlmin tatbikatında gördüğü bütün bu hizmetleri en umumî vasıfları ile bir hüküm halinde ifade etmek gerekirse, diyebiliriz ki ilim, hâdise ve eşyayı insan maksatları için kontrol altına almak işini görür. İlmî bilginin tatbiki neticesinde insanlar tabiata hâkim oluyorlar, onu kendi gayeleri için kullanıyorlar. Müsbet ilimler bu kontrol ve hâkimiyeti filen, gerçekten veriyorlar. Fakat, müsbet ilimler gelişmeden önce mevcut olan sihrî ve dinî bilgi veya bilgi denilen şey de yine bir kontrol ve hâkimiyet vasıtası idi ve cemiyetteki mühim mevkii bundan geliyordu. Sihirbazlar, büyücüler, ulema ve rühban sınıfı umumun bilmediği bir takım gizli kuvvetleri biliyorlar, onlara istediklerini yaptırabiliyorlar, sanılırdı. Âyinler, kurbanlar, dualar, sihrî formüllerle hâdiselere ve eşyaya hükmetmek, onları erişilecek maksada göre idare etmek istenilirdi. Eşyaya, hâdiselere, insanlara hâkim olabilmek imkânını verdiği sanılan bu sihrî ve dinî bilgi, ona mâlik olanlar tarafından bir sır olarak saklanırdı. Cemiyetin bilgiye değer vermesindeki başlıca âmil, onun bir kontrol ve hâkimiyet vasıtası oluşudur. Bu birinci ile ilişikli olarak, bilginin bugüne kadar olan sosyal itibarının diğer bir âmili de bu kontrol ve hâkimiyet vasıtasının cemiyette üst tabakanın hizmetinde oluşu olmuştur.

İnsan ilimleri (sosyoloji, psikoloji) tabiî ilimlerin gösterdiği gelişmeyi henüz göstermemişlerdir; cemiyetteki mevkileri fizik, kimya ve biyolojininkine kıyas edilemez. Fakat sosyal münasebetlerde ve cemiyetin gidişinde gittikçe artacak bir rol oynamaları beklenir. Son bir asır zarfında bu ilimlerin belirip gittikçe canlanması gelecekteki vaziyetin habercisidir. Bugünün süratle değişen cemiyetlerinde insan ilimlerinin görmesi gereken mühim işler vardır. Bunları kısaca birkaç nokta etrafında hülâsa etmeğe çalışalım:

Süratle değişen cemiyetlerde eski, yerleşik sosyal değerler sistemi yıkılmış, fakat ortadan kalkmamıştır. Eski ile yeni ve iki arasında derece derece her çeşidi aynı zamanda mevcuttur. Koyu dindarlılık ve dinsizlik, siyasî muhafazakârlık ve radikallik, örf ve âdetlere bağlılık ve serbestlik bir arada gider. Bu vaziyette fert hangi kıymetlere uyacağını, nasıl seçim yapacağını şaşırır; mütenakıs vaziyetler arasında bocalar. Topluluğun müesseseleri de bocalar; meselâ terbiyede gençlere hangi kıymetleri ve nasıl vereceğimiz meselesi münakaşalar doğurur. Cemiyetin seyrini tanzim ve idarede rehberlik edecek bir ışığa ihtiyaç vardır. İşte bu noktada ilmî metodun sosyal gerçeğe tatbiki, sosyoloji ve sosyal psikoloji ilimlerinin verileri mühim bir iş görebilirler. Sosyal kıymetler hakkında bir hüküm veerbilmemize yardım edebilirler ve etmelidirler de. Sosyal kıymetler cemiyetin bünyesindeki, hayat şartlarındaki değişmelere göre değişirler. Yeni şartlar yeni kıymetler doğurur. Mevcut kıymetler karışıklığında, hangilerinin cemiyetin seyrine uygun, realiteye dayanan kıymetler olduğu, hangilerinin köhneleşmiş, artık cemiyete fazla ağırlık eden, gidişine engel olan kıymetler olduğu meselesini aydınlatmak vazifesi sosyolojik araştırmalara düşer. Mevcut kıymetler mevcut şartlara uyuyor mu? Veya, mevcut şartlar altında erişmek istediğimiz gayelere erişebilir, gençlere yerleştirmek istediğimiz kıymetleri yerleştirebilir miyiz? Gerçek şartlar buna müsait midir? Bu suallerin cevabını, sosyal değerlerle (ahlâk, din, siyaset, sanat, nezaket ilh.. kıymetleri) gerçekte mevcut şartlar ve insan münasebetleri nizamı arasındaki bağlılığı inceliyerek, aydınlatarak insan ilimlerinin araştırmaları verebilir.

İkincisi, değişen şartlar ve sosyal kıymetler sistemi içinde fert, yolunu şaşırıyor veya güçlükle buluyor; bocalıyor. Ona artık kati formüller halinde, nasıl hareket etmesi icap ettiğine dair reçeteler veremiyoruz. Ferdi yetiştirenler ona ancak, umumî prensipler, gayeler verebilirler. Bu umumî prensiplere, gayelere göre ferdin günlük hayatın

müşabhas vaziyetlerinde muvaffakıyetle hareket edebilmesi, yolunu bulabilmesi için onda tahlil ve tenkit edici bir kafanın teşekkül etmesi lâzımdır. Başka bir deyimle, ilmî zihniyeti lâboratuvar ve ilmî araştırmalar sahasından çıkarıp hayatın pratik meselelerine de tatbik etmelidir. Gençlere, her şeyi gerçeğin mihengine vurarak değerlendirmek itiyadını (ki bu ilmin metodudur) vermeliyiz.

Üçüncüsü, bugünkü cemiyetlerin gidişi artan bir surette halkçılığa doğrudur. En diktatör rejimler bile kendilerinin halkçı olduklarını iddia etmek, bu noktada kendilerini müdafaa etmek zorunda kalıyorlar. Halkçılık, vatandaş olarak ferde kıymet vermeği tazammun eder. Bugünün cemiyet ideali, her vatandaşa, yani her ferde kendi kabiliyetlerine göre en fazla gelişme imkânını veren bir nizamdır. Bu ideali tam gerçekleştirebilmek için, fertle içtimaî nizamı âhenkli bir surette birbirine ayarlamak lâzımdır. Ferdin biyolojisinin ortaya koyduğu bir takım zaruretler ve verdiği bir takım imkânlar vardır. Cemiyet, bu zaruretler ve imkânlar çerçevesi içinde ferde kendi kıymetlerinin damgasını vurabilir, onu içtimaîleştirir. Her ferde azamî gelişme imkânları verecek bir içtimaî nizam kurabilmek için ferdin biyolojik ve psikolojik realitesini, ve içinde yetiştiği sosyal realiteyi ve bunların karşılıklı bağlılığını bilmek gerektir. Bunun için geleceğin içtimaî nizamı insan ilimlerinin gelişmesine ve verilerine dayanmak zorundadır. O zaman, tabiatla olan münasebetler gibi insanlar arasındaki münasebetler de ilmî bilginin verilerine, rasyonel usullere göre tanzim ve idare olunacaktır. İlmin, insan münasebetlerini tanzim ve idarede de hâkim bir mevkie geleceğinin, insan münasebetlerinin ilmin verilerine göre tanzim edileceğinin habercileri, başlangıcı, az mikyasta da olsa, şimdiden mevcuttur. Mekteplerimizi, ceza evlerimizi insan ilimlerinin verilerine uygun olarak kurmağa, ona göre terbiye ve islâh usullerimizi değiştirmeğe çalışıyoruz. Bizden daha ileri olan memleketlerde insan ilimlerinin tatbikata konuluşu derecesi, geleceğin ne istikamette olacağını şimdiden gösteriyor.

İlmin insan münasebetlerini tanzim ve idarede hâkim bir rol alışı, ilmin, ahlâk, sanat ve diğer sosyal kıymetlerin yerini alışı demek değildir. İlim ahlâkın, sanatın ve diğer bütün sosyal değerlerin yerini alamaz; onları ortadan kaldıracak değildir. Fakat ahlâk, sanat ilh.. sosyal kıymetlerin belirmesi, değişmesi, gelişmesi şartlarını meydana koyarak, hâdiseler arasındaki münasebetlerin muayyeniyetini belirterek sosyal kıymet hâdiselerini anlamamıza ve netice olarak da kontrol edebilmemize imkân verecektir. Sosyal değerlerin bilgisini elde ettikten sonra, güdülmesi gereken sosyal gayeler hakkında daha isabetli hükümler verebilecek ve bu gayelere daha az bocalıyarak, daha verimli yollardan ilerliyerek erişebileceğiz. Tabiî ilimlerin gelişmesi, teknolojiye tatbik edilmesi nasıl tabiata hâkim olmayı mümkün kıldı ise, insan ilimlerinin gelişmesi ve tatbiki de insan topluluklarının kendi mukadderatlarına hâkim olabilmelerinin vasıtalarını verecektir. İlmî metodun ve zihniyetin insan münasebetlerine tatbiki, insan ilimlerinin gelişmesi, sosyal kıymetlerin yerini almıyacak bilâkis bu değerlerin seçimine ve tam bir surette gerçekleşmesine hizmet edecektir.

MUSİKİ VE CEMİYET

LİKO AMAR

Milletlerin ve cemiyetlerin hayatında fikir tezahürlerinin yeri ve önemi daimî bir değişikliğe tâbidir. Musiki de bu yönde bir istisna teşkil etmez; mahiyeti, rolü ve önemi, tarihî bir rolü olan muayyen bir kütlenin daima değişen görüşlerine uyarak değişir. İnsanların hayat durumu değiştikçe, manevî ihtiyaçları da değişir. İhtiyaç ve ihtiyaçları karşılamak veya karşılıyamamak meselesi, fikir varlıklarının gelişmesine hâkimdir. Musiki, mücerret, mefhumlarla kavranabilecek varlıklardan her ne kadar uzak görünüyorsa da, aynı kanuna tâbidir. Hattâ musiki hassas ve ince bir sanat olduğundan, fikir ve hayal dünyasında değişik durumları gösteren oldukça dakik bir barometreye benzer. Fikirler, hayaller de insanın millî ve sosyal durumunun aksidir.

Avrupa'da asırlarca, bazan ardı sıra, bazan yanyana gelişen, birbirinden çok farklı musiki üslûpları, kafaların, ruhların türlü türlü temayüllerini aksettiren birer aynadan ibarettir. Görünüşe bakılırsa, bu gelişme kendi hayatını yaşıyan, kendi kanunlarına uyan müstakil bir gelişmedir. «Müstakil sanat» gibi sathî, görünüşe dayanan 19 uncu asrın sanat tarihi ve sanat felsefesi, musikinin muayyen bir ihtiyaç ve bir maksadı karşılıyan bir sanat olduğunu kabul edemezdi. Mamafih muayyen bir zamanda muayyen yerlerde muayyen bir üslûbun üstünlük kazandığı bilinirdi. Fakat gelişmenin nereden geldiği, nereye gittiği, neden böyle olup başka türlü olmadığı suallerine cevap verilmezdi; zira «bir devrin ifadesi» veya «modanın değişmesi» gibi fikirlere temas edildiği halde, musiki üslûplarındaki değişmelere âmil olan derin sebepler gösterilmiyor ve gösterilemezdi de. Oysa ki hakikat pek uzakta değildi. Sanatların gelişmesi insanların gelişmesi gibi basitten mudile gider. Bu gelişme düpedüz olmamakla, arada bir durakladığı görülmekle beraber, hiç bir tarihçinin inkâr edemiyeceği açık bir gerçektir. İnsan ve hayat şartlarındaki değişmeler daima göz önünde tutulursa, bu iki gelişmenin - yani bir yandan insanların gelişmesi, öbür yandan fikir mahsullerininki - birbiriyle olan bağlarını belirtmek kolay olur.

Musikiyi, onu yaratan ve kullanan insana göre ölçersek, derhal şu sualleri sormak zorunda kalırız: insan muayyen şartlar altında başka insanlar için ne gibi bir musiki yaratır? muayyen bir ülkenin, muayyen bir kütlenin insanları musikiyi nasıl ve nerede kullanırlar? Bu suallere cevap verebilmek için, insanların zaman zaman musikiden ne istediklerini, ne beklediklerini ve muayyen içtimaî, millî ve daha başka şartlar altında musikiyi nasıl kullandıkları meselesini incelemek önemlidir. Musiki yapan veya dinleyen her insan için bu meseleleri tetkik etmek faydalı olur. Fakat bu yazının çerçevesi bütün bu suallere cevap vermeğe yetmez. Ancak Avrupa'nın yaşadığı türlü çağlarda musikinin tuttuğu yeri, oynadığı rolü bir kaç seçilmiş kısa örneklerle göstermeğe çalışacağız.

Avrupa medeniyetinin ve sanatının tarihi 9 uncu ilâ 10 uncu asır ile başlar. Yunan-Roma çağı batmıştır, eski kültürün kapladığı memleketler umumî olayların dışında kalmış, orta ve şimal Avrupa inkişafların

merkezi olmuştur. Musiki alanında esaslı bir değişiklik görülüyor: çok seslilik doğuyor. Avrupa musikisine has ve münhasır olan bu önemli değişme, sonraları musiki alanındaki her gelişmeye istikamet vermiştir. Bu yeni tezahür insanların şuurunda ve görüşlerinde derine giden değişmelere delâlet eder: çok sesliliğin doğduğu çağ hakkında tarih bilgimiz eksik olduğundan, bu gelişmeye dair netice çıkarmak, izahlar vermek şimdilik daha mümkün değildir. Fakat musikinin evveline nazaran bir bunt daha kazandığını katiyetle söyliyebiliriz. 12 inci, 13 üncü ve 14 üncü yüzyıllarda yani çok sesliliğin yayıldığı zamanlarda, sonraları Avrupa'yı dünyanın büyük bir kısmına hâkim medeniyet haline getirecek olan zihniyet ve tefekkürün esasları da meydana gelmiştir.

O zamanın hâkim kuvvetleri bir taraftan hıristiyan dini, öbür taraftan da feodal derebeylik sistemidir. Din insan hayatının manevî olaylarını idare ediyor ve dünyevî hâkimiyet sahasında birkaç istisna hariç olmak üzere, derebeylerinin kuvvetini tanzim etmekle kifayet ediyordu. Fakat derebeylerin, hâkimiyeti icra etmekle edindikleri kazançlardan tabiî kendi de pay alıyordu. Dinin asıl sahası olan ahlâk ve etik'ten başka sahalar da dine inhisar etmiş bulunuyorlar; bundan dolayı yeni musiki de dinin himayesi altında gelişmiştir. Bu gelişmenin en olgun mahsulü orta çağın vokal polifonisidir. Vokal polifoni, sonraları dinin yüksek idaresinden kurtulduğu bir zamanda bile dinî menşeini inkâr edememiştir. Yüksek Rönesans devrinde, dinin hükmü çoktan beri sarsıntıda olduğu ve musiki artık çok daha müstakil düşünen ve duyan insanlara hitap ettiği bir anda Felemenk mektebi polifoniyi en parlak mertebesine çıkarmıştır. Demek ağacın zirvesi çiçek açarken, kökleri kurumuş bulunuyordu. Aynı istiare medeniyetin bir çok parlak devirlerini de tavsif etmeğe yarıyabilir. Filhakika Rönesans'ın sonlarında polifoni de sukut etmiştir. Asıl polifonik ses musikisi, şahsî veya içtimaî hayatlarında insanları ferdî duygulardan büsbütün mahrum eden bir çağa uygun olarak şahsiyetsiz, değişik ifadesi olmıyan, soğuk, uzak ve parlaklığı zamanında beşerin üstünde bir azameti olan bir musikidir.

Asilzade derebeylerinin musikisi tam mânasiyle bir saray sanatı olan Minnesang'tır. Musiki bakımından gelişmiş olmıyan, polifoniye ulaşamıyan Minnesang musiki tarihinde belli başlı izler bırakmamıştır. Asıl karakterine göre bu sanat daha çok edebiyata ait olduğundan, makalemizin çerçevesine girmez.

Fakat orta çağın hâkim unsurlarının yanında daha doğrusu altında, muayyen tâbi bir sınıf olan şehir burjuvazisi de harekete gelmiştir. Yavaş yavaş, adım adım gelişen bu sınıf, hayatını derebeylerin idare ettiği çalışmanın dışında kalan serbest bir çalışmaya dayanarak kurmuştur. Köylü ise köleliğe benzer bir vaziyette olduğundan kültür alanında benliğini ifade edecek durumda değildi. Gelişen burjuvazinin ve bazan da asilzadelerin dinin dışında olan musiki ihtiyaçlarını önceleri «seyyar çalgıcılar» tatmin ediyordu. Sosyal durumları bakımından hem hokkabaz, hem dilenci olan bu insanların hayatlarına dair de, musikilerine dair de hemen hemen hiç bir şey bilmeyiz. O zamanlar okuma yazmayı inhisar altında tutan kilise mensupları onları hor gördüğü, onlarla mücadele ettiği için, faaliyetlerine dair elimize hiç bir vesika geçmemiştir. Fakat sonraları burjuvazinin kuvvetlenmesi ve şehirlerin hâkimiyet kazanmasiyle durumlarında değişiklik olmuştur. Seyyar çalgıcıların çoğu, kendilerine geçim temin eden yerlere yerleşip belediye çalgıcısı, kule borucusu v.s. olmuş ve böylelikle cemiyette bir yer edinebilmiştir. Böylece musikilerinin de seviyesi yükselmiş, sanat musikisi mertebesine çıkmış ve yazıyle tespit edilmiştir. Bu musikiden elimize geçen parçalar mütevazı şeyler ise de, dinin ve derebeylerinin baskısından az çok kurtulmuş, kendi hayatını yaşıyan

bir sınıfın ifadesi sayılır. O devrin hususiyetini belirten bir nokta da, yerleşmiş olan çalgıcıların öbür meslekler gibi 13 üncü yüzyıldan itibaren loncalar kurduklarıdır. Fransa'da meydana gelen «Conférie de St. Julien» in merkezi Paris'ti; Almanya'da da şehirlere veya bazı mıntakalara loncalar kurulmuştu. Almanya'nın bir çok yerinde şehir çalgıcıları yeni şartlara uyarak, «Stadtpfeiferei »adı ile hâlâ bugün bile yaşamaktadır. Fakat sanat alanında ehemmiyetleri günden güne azalmıştır.

Orta çağın sonlarına doğru tam burjuva sanatı olan «Meistersinger» sanatı revaç bulmuştur. Muhtelif loncaların ustaları, bu sanatı kendi muhitlerinde inkişaf ettirmiş, şarkılarının bestesini de güftesini de kendileri yazar ve lavta refakatiyle söylerlerdi. Lonca teşekküllerinin sıkı, donuk nizamına tâbi olan bu burjuva muhitlerinin dar görüş ve düşünüş çerçevesi içinde doğan bu şiir ve şarkı kaideleri en ufak teferruatına kadar tespit edilmiş kuru ve fantezisiz kaidelerdir. Bununla beraber bize bugün gülünç, tadsız görünen bu sanatın, devri aksettirmek bakımından çok önemli olduğunu ileride göreceğiz.

Şimdiye kadar söylediklerimize dayanarak musikinin Rönesans'a kadar geçirdiği gelişmeyi hülâsa edersek, şu neticeye varırız:

En çok sivrilen ve en yüksek mertebeye ulaşan musiki, her sahaya hâkim dinin meydana getirdiği ses polifonisidir. Bu musiki, zengin olsun, fakir olsun bütün insanların ruhlarına hâkim olmayı, onları idare etmeyi vazife bilen dinin gayelerine her bakımdan uygundu. Katolik dininin her şeyi aşan azameti karşısında insanların derin bir huşû duymasını temin edebiliyordu. Zor olan bu musikinin bütün cemaat tarafından değil de ancak kilisenin talim görmüş korosu tarafından söylenebilmesi bu gerçeği açıkça ispat eder. Alelâde insan bu musiki karşısında susmaktan başka ne yapabilirdi? Görülüyor ki polifoni hem ruhlara müessir olan, onları mistik ahrete hazırlıyan, irşad eden, hem de aynı zamanda hüküm sürmekte olan müessesenin, yani Katolik dininin azamet ve ihtişamını ifade eden mükemmel bir vasıtaydı. Onun yanında orta çağın saray sanatı büsbütün solmuş, küçük bir muhite inhisar etmiştir.

Yeni doğan burjuva sanatının, «Meistergesang» ın durumu bambaşkadır. Bu sanat her ne kadar dar ve kuru ise de, dine bağlı olmıyan yeni kültürün inkâr edilmez bir tezahürü, yalnız günlük ihtiyaçlar alanında değil, estetik bakımından da inkişaf etmek için bir gayretin ifadesi sayılır. Bu temayüller sonraki, yani Rönesans zamanındaki gelişmenin henüz pek mütevazı olan temelini teşkil eder. Fakat bu gelişme, kuvvetlenmiş bir burjuva sınıfının, bilgi lâyikleştikten sonra, siyasî ve medenî iddialarını kabul ettirmek için giriştiği mücadelede kültürü en verimli silâhı olarak kullanmasiyle neticelenmiştir. Mesleklerini icra edebilmek için okuma yazma öğrenmek zorunda kalan burjuva tüccarları gibi «Mesteirsinger» ler de bilginin, kültürün ve sanatın din tahakkümünden kurtulmasına yardım etmişlerdir.

İNSAN VE İÇTİMAÎ NİZAM

MUZAFFER ŞERİF BAŞOĞLU

Şüphesiz, insan olan milletinin kuludur. İnsan zihniyetinin çizgilerini, zevklerini ve kıymetlerini bağrından çıktığı milletten alır. Buna uygun olarak düşünür, duyar ve hareket eder. Bununla o kadar yoğurulmuştur ki, bilhassa cemiyetlerin nisbeten normal ve karışık olmadığı zamanlarda, bu uygunluk ona hava teneffüs etmesi, su içmesi kadar tabiî gelebilir. Onun için kendini, samimî bir surette, daha doğuştan dünyaya bunlarla birlikte gelmiş gibi hissedebilir. Böyle olduğu için insan olarak, şahsiyet olarak kendi düşünmesinin umumî çizgilerini, kendi zevklerini, kendi «aklı selim» ini dünyadaki bütün insanlarda müşterektir sandığı olur. «İnsan psikolojisinin cemiyet içinde gayri meş'ur bir surette ayarlanması» nı tetkik eden büyük entoloji bilgini E. Sapir bize bunun ince bir tahlilini vermiştir.

Yalnız şu veya bu millete mensup insan hakkında değil, bütün insanlar ve insanlık hakkında verilen hükümler üzerinde bunun tesiri görülür. Geçiş halinde (tansition) bulunan bu yirminci asır yıllarında yolların çatallaştığı, insan münasebetlerindeki karışıklığın büsbütün arttığı bir safhada yaşıyoruz. Bunun doğurduğu güçlükler, sıkıntılar ve problemler var. İnsanlar aralarında, içtimaî nizam ve insan meselelerini ister istemez konuşuyorlar, hararetli ve hattâ kavgalı münakaşalara girişiyorlar. Buna dayanarak içtimaî nizam hakkında hükümler ileri sürüyorlar. Bu münakaşalar ekseriya, insanın esas mahiyeti, «tab'ı beşer» hakkında toptan hükümler çıkarılmağa varan bir sahaya dökülüyor. Cemiyet bünyesinde hakikî musavatın, hakikî demokrasinin ve hürriyetin ne suretle kurulabileceği hususunda müşterek kanaatlere varılmağa doğru gidilse bile, insan oğlunun hakikî mahiyeti hakkında ortaya atılan kat'î hükümler müşterek bir neticeye varılmasının önüne, aşılması mümkün olmıyan bir uçurum gibi çıkıyor.

Bu gibi münakaşalarda ekseriya insanın esas mahiyeti hakkında kat'î vaziyet almış iki taraf beliriyor. Bir tarafa göre insanın esas mahiyeti hotkâmdır, rekabetçidir, başkalarına her ne pahasına olursa olsun hükmetmek ister. Yine bu tarafın fikrine göre insanda, her ne pahasına olursa olsun, büyük servete sahip olmak, başkalarına hükmetmek, başkalarını geçmek önüne geçilmez bir iştiyaktır. Her türlü terakkinin esasında bu hükmetme, servet toplama hırsı vardır. Bunları iddia eden insanların içinde bu iddialara samimî olarak inanmış insanlar da vardır. Onların bu iddialara samimî olarak inanmış olmaları, bunun dışında bir hakikat görememeleri bu fikrin doğru olduğunu ispat etmez. Onlar burada, cemiyetlerinden küçükten beri aldıkları ve kendilerine mal ettikleri bir zihniyeti aksettirmiş oluyorlar. Karşı tarafın iddiasına göre insan esasından iyidir, insanın mahiyetinde kardeşlik, yardım, işbirliği duyguları vardır. Bunlar ancak cemiyet içinde bozulmuştur. Bu gibi fikirlere bilhassa Rousseau'dan beri rastlıyoruz. Problemi bu tarzda ele aldıkları için, bunlar da meseleyi ilmî olarak ele almış değildirler.

İnsanın doğuşundan gelen psikolojik mahiyeti bugünün psikolojisinin en ön safta gelen konularından biridir. İçtimaî nizamla

ilgili münakaşalarda, insan mahiyetinin esasından ferdiyetçi, rekabetçi, mülkiyetçi ve servete düşkün olup olmadığı gibi meseleler ortaya atılan belli başlı meselelerdir. Bu kadar mühim olan bu çetin mesele üzerinde, cidden, hakikatın ne olduğunu anlayabilmek için evvelâ, bu hususlarda örflerden, âdetlerden, içinde yaşadığımız muhitin tesirlerinden kurtulup objektif bir avziyet almak, yani o zamana kadar âmiyane olarak öğrendiklerimizden ayrılıp bir prespektif kazanmak icap eder. Her ilimde olduğu gibi, psikoloji sahasında varılan ilmî neticeler ancak bu prespektifi, bu objektifliği kazanmak sayesinde mümkün olmuştur. Objektiflik ve prespektif kazanmak için bir de insan cemiyetinin istikbali ve insanın mahiyeti hakkında kendi kendimize edindiğimiz fantezileri ve hedefleri de evvelâ bir tarafa koymak icap eder. Çünkü hakikat bizim keyfî olarak edindiğimiz fantezilere, hedeflere tâbi değildir. Fantezi ve keyf üzerine hedefler kurmak, samimî de olsak, idealist de olsak buz üzerinde temelsiz bina kurmağa benzer.

Ahenkli bir cemiyet nizamı düşünülürken insanın doğuştan gelen mahiyetini, saiklerini (insiyaklarını), ihtiyaçlarını bilmek hakikaten göz önünde bulundurulması lâzım gelen esas şartlardan biridir. Çünkü mütemadiyen, insanın mahiyetinde bulunan ihtiyaçları, saikleri inkâr eden, baskı altına alan, ezen bir cemiyet bünyesi âhenkli ve sürekli bir cemiyet bünyesi olamaz, insanların huzursuzluğu, tatmin edilmiyen ihtiyaçların, insiyakların ergeç mukadder olan tepkisi neticesinde çatışmalar, sürtüşmeler (friction) mutlaka baş gösterir. Bunların neticelerini bütün tarih boyunca görüyoruz. Çünkü, ayrı ayrı şu veya bu ferde yahut fertlere ircaı kabil omıyan içtimaî nizam, içindeki insanların ihtiyaçlarını, maddî ve manevî gelişmesini daha plânlı, daha âhenkli bir surette temin etmek için vardır. Körü körüne fertlerin ihtiyaçlarını reddeden, yalnız tepeden bakan otoriter bir rejim sağlam bir zeminden mahrum olan rejimdir. «Fert yok cemiyet var, hak yok vazife var» diyerek de bunun içinden çıkamayız. Fertler cemiyet için var olduğu gibi, cemiyet de fertler için vardır.

İnsanın cemiyetten cemiyete değişmiyen mahiyeti hakkında doğru bir fikre varabilmek için doğuştan gelen esas saikleri, esas insiyakları bir psikoloji konusu olarak ele almak, ilmî bir surette incelemek gerekir. Bu mevzua tekrar tekrar dönmemiz günün münakaşalarından beliren bir zarurettir. Diğer uzviyetler gibi insanın da hareketlerinin, kör bir makine gibi işlememesini, hedefli, gayeli olmasını icap ettiren sebep onların daha doğuştan bazı insiyaklarla dünyaya gelmeleridir. Uzviyetlerde, daha içtimaileşmeden evvel bile, bir hedefe, bir gayeye doğru hareket etmek, yönelmek, cehitlerde bulunmak insiyakların tatmini yolunda meydana geliyor. Bunlar bizde esas ihtiyaçlar olarak beliriyor: yemek, içmek ve çiftleşmek gibi... Uzviyetin bu esas iticileri (movers) bugünün psikolojisinde insiyaklar (instincts), saikler (drives), yahut ihtiyaçlar (needs) olarak ele alınıyor. Şüphesiz tekâmülün muhtelif safhalarında bulunan uzviyetlerde ihtiyaçların, insiyakların çeşitliliği ve tasnifi azalıyor, çoğalıyor. Hayvan silsilesinde insana doğru geldikçe, uzviyetlerde insiyaklar azalmıyor, bilâkis çoğalıyor. Daha geçen asrın sonlarında tekâmül nazariyesinin tesiri altında zihniyeciliğe karşı en büyük tepkilerden birini teşkil eden James psikolojisi buna ehemmiyetle nazarı dikkati çekmişti. (Burada James'in daha sonra meydana getirdiği felsefeden bahsetmiyorum. James'in gençlik senelerinde ortaya koyduğu psikoloji daha sonra yazdığı felsefesine nazaran bugün daha ziyade ayakta duruyor.)

Uzviyetlerin hareketlerine hedefli, gayeli olma vasfını veren cihet insiyaklardır. (Hedeften, gayeden bahsederken determinism hudutlarını aşan teleolojik bir hedeften bahsetmiyorum.) Tolman gibi ruhiyatçı-

ların gösterdikleri gibi insiyaklar basit reflekslere irca olunamaz, bunları bir hedefe, bir gayeye yönelmiş toptan hareketler olarak almak icap eder. Böyle hedefli bir faaliyette (meselâ gıda aramada) bütün uzviyette bir gerginlik hali vardır, hedefe varılıncaya kadar bu gerginlik devam eder, hedefe varıldıktan sonra uzviyet nisbî muvazenesine döner. Hedefe varmak için zihnî faaliyetler ve hareketler bu toptan faaliyetin hizmetinde iş görür. Ayni neviden olan fertlerde aynı insiyaklar vardır. Her hangi bir cemiyet bünyesi içinde bu esas insiyakların, ihtiyaçların, hiç olmazsa bir dereceye kadar, tatmin olunması lâzımdır. Yoksa uzviyet normal bir surette işleyemez. İnsanın esas psikolojik mahiyetinden bahsederken kastedilen şey esas insiyakların nelerden ibaret olduğu meselesidir, insiyakların tam bir surette tasnifi işidir. İnsiyakların tasnifi yolunda şimdiye kadar bir çok tasnifler ileri sürülmüştür. Bunlar arasında Mac Dougall'ın, Freud'un, Woodworth'un ve Thorndike'ın tasniflerini sayabiliriz. Henüz bugün psikolojide ruhiyatçılar tarafından umumî bir kabule mazhar olmuş bir insiyak tasnifi başarılamamıştır. Avrupa'da ve Amerika'da son on beş sene zarfında çıkan psikoloji kitaplarına bir göz atmak bu neticeye varmak için kâfidir.

Yemek, içmek, çiftleşmek cinsinden olan, işlemeleri için uzviyette muayyen anatomik organları bulunan, uzviyetin metabolizma muvazenesinde derin tesirler gösteren insiyaklar bütün insan nevinde müşterektir. Bunlar insanın da esas insiyakları arasındadır. Hangi kültüre, hangi cemiyete mensup olursa olsun insanda bu saikler vardır. Burada mevzuumuz, bu cinsten bütün insanlara şâmil olan insiyakların bir listesini vermek değildir. Asıl mevzuumuza dönelim: Görüyoruz ki insanlar, yalnız muayyen bir anda uzviyetin ihtiyaçlarının icap ettirdiği insiyakî hedefler uğrunda faaliyetlerde bubulunmuyorlar, bilhassa mütekâmil cemiyetlerde içtimaî kıymetlerin ve benlik kıymetlerinin tayin ettiği hedefler uğrunda da çalışıyorlar, didiniyorlar ve hattâ hayatlarını feda ediyorlar. Bilhassa Avrupa ve Amerika cemiyetlerinde insanların umumiyetle büyük servetler toplamak, hayat yarışında her ne pahasına olursa olsun etrafındakileri geride bırakmak, başkalarına tahakküm etmek yolunda müthiş gayretler sarfettiklerini görüyoruz. Bunlar ileri sürülerek, kör rekabetin, ferdiyetçiliğin, doymak bilmez bir mülkiyet duygusunun insanların mahiyetinde önüne geçilmez aslî saikler olarak mevcut olduğu iddia ediliyor. Hakikaten bunlar da yemek, içmek ve çiftleşmek gibi bütün insan nevine şâmil olan ve işlemeleri için uzviyette muayyen organları bulunan insiyaklar cinsinden insanın aslî mahiyetini belirten saikler midir? Yoksa bunlar, muayyen cemiyet bünyelerinin hususiyetlerinden zarurî olarak doğan kıymetlerin, fertlerine aşılanması, onların benliğinde kuvvetle yerleşmesi yüzünden doğan neticeler midir?

Rekabet, tahakküm duygusunu alalım. Eğer rekabet ve tahakküm duygusu bütün insan nevine şâmil bir insiyak ise bunun her cemiyette, her devirde mutlaka kuvvetle kendisini göstermesi lâzımdır, yemek ve içmek insiyaklarında bunu görüyoruz. Halbuki en sathî bir gözle bile muhtelif devirlerde, muhtelif cemiyetlere baktığımız zaman, bu hususta bunlar arasında mukayeseler yaptığımız zaman insanlarda tahakkümün, rekabetin, ferdiyetçiliğin her zaman, her yerde ayni surette cari olmadığını görüyoruz. Meselâ köylerde rekabet duygusu şehirlerdeki kadar keskin olarak belirmiyor. Hayatın realitesinden kaçamak yapıp içlerine kapanmağa çalışan milyonlarca Hintlinin hayat mücadele tarzına, hayat yarışı telâkkilerini ele alalım. Nisbeten durgun devirlerde hıristiyan hayat görüşünün koyu bir surette hâkim olduğu zamanları ve yerleri göz önünde bulunduralım. Bunu yaptığımız zaman rekabet ve tahakküm duygusunun yemek, içmek cinsinden bütün insanlarda her yerde hükmünü gösteren bir insiyak

olmadığı neticesine varacağız. Demek ki bu duygu cemiyet bünyesine göre şiddetleniyor, zayıflıyor ve hattâ kendini hiç göstermiyor diyebileceğimiz tezahürler gösterebiliyor.

Son zamanlarda psikolojide ve etnolojide ayrıca, iş birliği, rekabet, tahakküm, ferdiyetçilik duygularının tetkiki hususunda son derecede mühim bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunların arasında M. Mead'in reisliği altında çalışan bilginler, coğrafya itibariyle birbirinden uzak mesafelerde bulunan nisbeten iptidaî on üç cemiyeti ele almışlar, bu cemiyetleri bu bakımdan tetkik etmişlerdir. Nisbeten iptidaî cemiyetler, her hangi psikolojik bir hususu tetkik etmek için, şüphesiz, daha elverişli tetkik sahasıdır, çünkü bunlarda şu veya bu faktörü ayırmak, kompleks cemiyetlere nazaran, nisbeten daha kolaydır. Mead ve arkadaşlarının tetkik ettikleri iptidaî cemiyetler şunlardır: Yeni Gine Arapesh'leri, Greenland Eskimoları, Kanada Ojibwa'ları, Doğu Afrika Bachiga'ları, Filipin Ifugao'ları, Vancouver Adası Kwakiutl'leri, Amiral adaları Manus'ları, Amerika Iroqois'leri, Pasifik Samoa'ları, Yeni Meksika Zuni'leri, Cenup Afrika Bathonga'ları, Amerika Dakota'ları, Yeni Zelanda Maori'leri... Bu araştırmaların neticeleri Mead tarafından 1937 de çıkarılan «İptidaî Cemiyetlerde İş birliği ve Rekabet» (Cooperation and Competition Among Primitive Peoples) adlı kitapta neşrolunmuştur.

Bu mühim eserde varılan umumî netice şudur ki insanlarda iş birliği, rekabet, tahakküm duyguları, mühim bir derecede, bu insanların içinde yaşadıkları cemiyet bünyesine göre değişiyor. Tetkik edilen cemiyetlerden Manus'lar, Kwakiutl'ler, Ifugao'lar yüksek derecede rekabetçi bir vasıf taşıyorlar; Bashiga'lar Ojibwa'lar, Eskimolar ve Arapesh'ler daha ziyade ferdiyetçi bir vasıf gösteriyorlar; buna mukabil Iroquois'lar, Samoan'lar, Zuni'ler, Bathonga'lar, Dakota-lar ve Maori'ler iş birliği ve sıkı bir tesanüt gösteren bir vasıfla beliriyorlar. Eserde, iş birliği - rekabet tezahürü hususunda gösterilen bu aykırı psikolojik vasıfların nasıl sıkı sıkıya cemiyet bünyesinin, hayat şartlarının hususiyetlerine göre farklı mecralara girdiği sarih bir surette gösteriliyor. Mülkiyet duygusu hususunda da muhtelif cemiyet bünyeleri içinde yaşıyan insanlarda bu farklı ve birbirine aykırı tezahürleri görüyoruz. Rivers, Radcliffe - Brown, Lowie, Mead, Malinowski ve bilhassa Beaglehole gibi bilginlerin eserlerinde bunun bir çok delillerini buluyoruz. Bu mevzuu ayrıca ele alacağız. Bu araştırmalar göz önünde tutulunca insan nevinin mahiyetinde kör bir servet biriktirme, kör bir ferdî tahakküm ve rekabet hırsı vardır demek ilmin bize bu sahada verdiği bir çok vakaları inkâr etmek olur. Bunun böyle olduğunu iddia etmekte fayda gören insanlar bunu yapmakta devam edebilirler. Milletlerin menfaatı ilim hakikatlarını inkâr etmek yönünde değildir, bilâkis tabiat ve insan alanlarında hakikatları olduğu gibi kabul etmektedir.

İnsanda iş birliği - rekabet, ferdiyetçilik - tesanüt gibi psikolojik hususlar sıkı sıkıya benliğe bağlı olan fonksiyonlardır. Benlik ise fıtrî ve mutlak bir meleke değildir. İnsanda benlik, doğduktan sonra etrafındaki madde ve insanlarla karşılıklı ilgiler örüldükçe örülür. Bunun böyle olduğu hususunda en büyük ruhiyatçılar arasında iştirâk vardır. Bunlar arasında Preyer, J. M. Baldwin, Piaget, Lewin, Koffka, Allport, Murphy ve Wallon gibi büyük ruhiyatçıların adlarını sayabiliriz. Böyle olduğu için insanın mülkiyet, ferdiyetçilik - tesanüt, rekabet - iş birliği hususlarında da hangi istikamette faaliyette bulunacağı, hangi istikamete yönelerek benliğini tatmin edeceği, içinde bulunduğu cemiyet bünyesinin hususiyetlerine, hayat şartlarına göre şeklini ve çizgisini alır. Burada yalnız ana neticesini verdiğimiz bu mühim meseleye yine döneceğiz.

BEŞİBİRLİK

BEKİR SITKI KUNT

Günlerden beri yağan kar, yolları kapatmış, köyün evlerini şekilsiz birer beyaz yığın, birer kaba küme haline koymuştu. Köyde hayat çok belirsiz, durgun ve sessizdi. Yalnız bacalardan tüten esmer duman, burada insanların yaşamakta olduğunu gösteriyordu. Kardan kayalara oyulmuş mağaralara benziyen ve birbirine ayak izleriyle çiğnenmiş birer ince yolla bağlı olan evlerde ise, kadınlar ocağın aydınlığında tarhana pişiriyor, ihtiyarlar, tarlalarda karın besliyeceği mahsulün bereketini düşünerek rahat ve mesut uyukluyor, çocuklar levhalar kadar ufacık camlı pencerelerden dışarıya, karla kaplı manzaralara, o sonsuz beyazlıklara bakıyorlardı. Tek odalı evlerin birer köşesini davarlar işgal ediyor, yarı loşluk içinde koyunların kımıldadığı görülüyor, ara sıra melemeler ve, dışarıdaki saf, beyaz havaya bedel, buralarda saman ve gübre kokusu, ağır ağır yayılıyor, kerpiç duvarlara, tavana asılı mısır koçanlarına, yerdeki erzak çuvallarına, bir köşede yığılı duran yatak ve yorganlara daha çok siniyordu.

Köyün gençleri evlerde oturmaktan sıkılıyorlar, çok defa, İbiş'in, evlerden beş on adım ötedeki kahvesinde toplanıyorlardı. Bu kahvede yamru yumru bir kaç masa ile arkalıksız on beş, yirmi iskemle, duvarda Atatürk'ün oyularak aynaya yapıştırılmış mareşal kıyafetinde taş basması renkli bir resmi ve tavanda, her zaman isli duran bir gaz lâmbası vardı. Köyün tek lüksü bu kahve idi ve çok ta kalabalık oluyor, yemeğe gidip geç dönenler oturacak iskemle bulamayıp, bir yer boşalsın diye ayakta bekliyorlar, kâğıt oynıyanların başında bekliyorlardı. Tarlalarda işleri biten, büyük şehirlerde amelelik, küfecilik, seyyar satıcılık yapıp kış gelince oralarda barınamıyarak köylerine dönen ve askerlikten tezkere alanlar, hep bu kahvede vakit geçiriyorlar, kasabadan bir kolayını bulup rakı getirenler, durmadan içiyorlar ve İbiş'in şehirdeki bir kahveciden tedarik ettiği, artık atılacak hale gelmiş pis, kirli, yırtık pırtık, hattâ kâğıtları noksan iskambillerle, kumara dalıyorlardı. Kumar, tarlada kazma sallamadan, şehirde küfe taşımadan, rahatça ve kolayca, bir iki kâğıt çevirerek para kazanmak hırsı, bütün kahvedekileri deli gibi sarıyordu. Hiç bir zekiliğe, bilgiye ihtiyaç göstermiyen, çok basit bir oyun oynuyorlar, meselâ kim daha yüksek sayılı kâğıt çekerse paraları o kazanıyordu. Paralar durmadan birinin elinden öbürüne geçiyor, gece yarılarından sonraya kadar, dudaklarında kargıdan ağızlıklar, kahvenin içini cıgara dumanı, bir bulut gibi kaplamış, kafaları dolgun, gözleri bayağı kanlanmış, durmadan oynuyorlar. Bazı geceler on lira, on beş lira kazanan veya kaybeden oluyor. Kaybedenlerden kızanlar, hır çıkarmak istiyenler oluyorsa da, kumar «âdâbını» bilen eskiler, tecrübeliler bunları önleyip yatıştırıyorlar. Borçlananlar, saatlerini ortaya koyanlar, şehirden aldığı ceketini öne sürenler de eksik değil!... Yani kumar, her yerde olduğu gibi, bu köy kahvesinde de hükmünü icra ediyor!...

Kocagöz oğullarından Sülemyan Yüceer, bu gece gerçekten çok şanssızdı. Her çektiği kâğıt karşısındakinden daha küçük çı-

kıyor, her öne sürdüğü para kanatlanmış gibi, uçup gidiyordu. Şimdi öbür masadaki köylüler, kendi oyunlarını bırakmışlar, Süleyman'ı seyrediyorlar, doğrusu bu kadar şanssızlığa parmak ısırıyorlardı. Süleyman her kâğıt açılışında kirli bir meşin cüzdandan, dudaklarında takılıp kalan bir gizli küfürle ufaklıklar, liralıklar, iki buçukluk ve beşlikler çıkarıyor, fakat bunlar da kısa bir zamanda, karşısındakinin, Sarıoğlu Ahmed'in önünde toplanıyordu. Etraftakiler Süleyman yeniden her para çıkardıkça sırıtıyorlar, belli ki, ona hiç acımıyor, Sarıoğlunun kazanışını takdir ediyorlardı. Sarıoğlu Ahmet de, başlarına toplananların bu ilgisinden sanki cesaret ve kuvvet alıyor, gözlerinde ve ellerinde büyük bir hırsla hep kazanıyor, kazandıkça da, ağzında toplanan salyada bayıltan bir tuhaf lezzet duyuyordu. Kumar masasında asabı geren bir hava vardı. Bi raralık, Süleyman kâğıdın dinine imanına sunturlu bir küfür savurdu ve boşalan cüzdanından son bir lira daha çıkardı. Bir kâğıt açılışında o da gitti. Köylüler, Süleyman'ın bu yenilişine hep birden gülüşüverdiler. O, bir deli gibi azgın ve yerinden fırlamış gözlerle, kanburlaşmış gibi, beli bükük, masadan kalktı. İradesini kaybetmiş gibiydi. Etrafına görmiyen, fakat kin ve nefret saçan müthiş gözlerle baktı. Acaba ne yapacaktı. Köylüler korkarak, biraz açıldılar. Sarıoğlu ürkek ürkek, paraları cebine dolduruyor, bir taraftan da, Süleyman'ın hareketlerini kollayarak, kendisine bir fenalık yapmağa kalkarsa karşılamağa hazırlanıyordu. Süleyman bir zaman ne yapacağını bilemiyerek, durdu. Kan başına sıçramış, yüzü ve kulakları kıp kırmızı kesilmişti. Süleyman'ın çok hırslı, hain, kavgacı ve bulaşkan bir adam olduğunu herkes bilirdi, ama, hiç kimse onu şimdiki kadar azgın, yırtıcı ve korkunç görmemişti. Oradaki bütün köylüler, bir şey olacak, diye beklediler. Fakat hiç bir şey olmadı. Süleyman daha bir müddet, parasiyle beraber aklını da kaybetmiş gibi, ne yapmak istediği, ne düşündüğü belli olmadan, kararsız ve hareketsiz kaldı. Sonra birden, hiç kimseye bakmadan, bir lâf söylemeden, kolları kısık yumrukları sıkılmış olarak, kahvenin kapısını araladı, çıktı gitti.

Dışarıda, elekten sıçrayan patlamış mısır büyüklüğünde, gene kar yağıyordu. Vakit geç olmalıydı. Hiç bir evde ufak bir ışık bile görünmüyordu. Fakat gece karanlık değildi. Karın donuk beyazlığı, geceyi aydınlatıyordu.

Süleyman, çarığının tabanında yeni yağan karın yumuşaklığını ve kar tanelerinin yüzünü iğneleyişini duya duya, susuzluktan içi yanmış bir hayvanın suya kavuşma ihtirasiyle, hızlı hızlı evine doğru ilerliyordu. Sabit bir fikir kafasına bir bıçak gibi saplanmıştı. İlle kaybettiklerinin hepsini almalı, Sarıoğlu'na bunu yutturmamalı ve arkadaşlarının yanında gülünç olmaktan kurtulmalıydı. Fakat, kazanmak için para lâzımdı. Her kazançta olduğu gibi, buna da sermaye lâzımdı. Para, para!...

Evinin kapısına gelince, eliyle, kapıdaki karları temizledi. Sonra kapıyı itip bir hırsız gibi, ayaklarının ucuna basarak, hiç ses çıkarmadan, içeri girdi. Kapıyı kapadı. Ocak yarı sönmüştü, ama, oda ılıktı. Yavaş adımlarla yatağa doğru yürüdü.

Tereddütlü, bozuk, karma karışık bir ruh hâleti içindeydi. Karısını uyandırmaktan çekinerek, daha dikkatli, daha sinsi olarak, biraz daha, biraz daha sokuldu. Yorganı açtı. Ocağın henüz kül tutmuş korlarından gelen hafif kızıllık, karısının boynundaki beşibirliği, hırsını kamçılıyan bir parıltı ile, aydınlattı. Buz gibi ellerini uzattı. Beşibirliği tuttu. İri, yuvarlak altın ona sımsıcak geldi. Kopçaya bağlı kaytanı orta ve işaret parmakları arasından geçirerek, beşibirliği avucunun içine aldı. Çabuk kopar zannederek çekti. İnce kaytan, bir kement gibi, genç kadının boynuna dolanmıştı. Kadın birden neye uğradığını bilemiyerek, helecan içinde gözlerini açtı. Fakat uyku sersemliğinden ve odanın karanlığından dolayı, beşibirliği boynundan koparmak is-

tiyenin kim olduğunu anlıyamadı. Bunu bir hırsız zannetti. O da iki eliyle beşibirliği yakaladı, çekti, vermemek istedi. Aralarında şiddetli bir boğuşma başlamıştı. Alt alta, üst üste oldular. Kadın, rastgele, kocasının ellerini, kollarını, yüzünü ısırıyor, onu devirip gırtlağını sıkarak beşibirliğini kurtarmağa çalışıyordu. Fakat kocası güçlü kollariyle onu yere seriyor, saçlarından tutup bir köşeden öbürüne sürüklüyordu.

Mücadele uzayor, genç kadın, bir kâbusun çıkartabileceği boğuk seslerle, bağırıyordu. İkide bir, domuz oğlu, domuz oğlu, dediği işitiliyor, nefes nefese, yorgun ve bitkin solumaları hissediliyordu. Süleyman bir eli beşibirlikte, öbür eliyle karısının ağzını tıkamağa, sesini çıkartmamağa çalışıyordu. O hiç ağzını açmıyor, sesinden karısı kendisini tanır diye çekiniyordu. Fakat bu kadar boğuşmadan sonra kadının kocasını, onun vücudunu, onun kokusunu hissetmemesi kabil değildi, ama, o da bunu hiç belli etmiyordu.

Süleyman'ın kafasında binbir karanlık düşünce, birbirini kovalıyordu. Bir türlü beşibirliği koparamamıştı. Sonra baktı ki, olmıyacak, tuttuğu işi bitirmek lâzım.. cebinden bıçağını çıkardı, beşibirliğin ipini kesti. Genç kadın ellerini kaytanın, çekile çekile zedelediği, boynuna götürdü ve muvazenesini kaybederek, bir hayvan çiftesi yemiş gibi, yere yığılıverdi.

Süleyman şimdi altının ağırlığını avucunda duyuyordu. Kaçıp gidecekti. Fakat karısı tekrar ayağa kalkmış, onu tam kapıdan çıkarken yakalamıştı. Kıskaç gibi kollarla hırsızı bırakmıyordu.

Süleyman müthiş bir hiddet feveranı içinde geri döndü, karısına baktı. Karısının elemli, karışık, perişan yüzü, bir uçurum gibi, onu korkuttu. Buradan, bu uçurumdan, bu garip hırsızlık hâdisesinden sıyrılmak, kaçmak, bu çengel kollardan kurtulmak istiyordu, kurtulmak ve tekrar kumar masasına kavuşmak!.. Ya kahve dağılırsa.. Ya Sarıoğlu'nu bulamazsa... Başka hiç bir şey düşünemiyordu. Bilinemez nasıl vahşi bir hisle, birden elini havaya kaldırdı ve hızla indirip pıçağı karısının göğsüne soktu. O anda karısının vıcık vıcık, sıcacık kanının ellerine bulaştığını hissetti. Hepsi o kadar!..

Kendisini çıldırmış gibi dışarıya fırlatıp attığı zaman, kar hâlâ devam ediyordu. Kafası uğulduyor, soğuğa rağmen, vücudu ateş gibi yanıyordu. İçinde müthiş bir korku ve nedamet vardı. Tirtir titriyordu. Şimdi yalnız hayvanlarınkine benziyen bir insiyakla, canını kurtarmak, buralardan, her tehlikeden uzak bir yere kanatlanıp uçmak istiyordu. Elinde ipinden tuttuğu kanlı bir beşibirlik sallana sallana, ki, bu beşibirlik karısının güzel, taze ve dolgun göğsünü ne hoş süslerdi, hiç de kahveye değil, kurtların, sırtlanların sürüyle azgın azgın dolaştığı karlı ovaya doğru, o da bu hayvanlardan biriymiş gibi, geceye karışıp kayboldu.

Bu karlı kış gecesi ne kadar sakin ve sessizdi. Köpekler bile havlamıyordu. Köy, sanki kardan bir yorgan altında uyuyordu.

AYIN İÇİNDEN:

Ayın içinden sütunlarında «Adımlar», günümüzün müşahhas seyrinden bazı tipik olayları yakalıyarak bunların fikir ve kültür hayatımız üzerindeki mânasını objektif bir surette kıymetlendirmeğe çalışacak ve yeni yayınlar üzerinde duracaktır. Bunu yaparken bazı miyarlara uygun olarak hareket edeceğiz. Bizim anlayışımıza göre neşriyat alanı eş dost arasında bir cilveleşmek fırsatı hazırlıyan bir alan değildir. Şahıs olarak birinin nazarı dikkatini çekmek, birine ehemmiyet verdiğimizi göstermek, birine kızdığımızı izhar etmek istiyorsak bunu şahıs olarak yapmalıyız. Herkesin malı olan neşriyat sütunları şahsî olmıyan bir platformdur. Onun için biz bu sütunlarda olayları ve yayınları yalnız objektif ve gayri şahsî miyarlara göre kıymetlendireceğiz. Sonra, neşriyat sütunları, olayları ve fikirleri olduğu gibi gözümüzün önüne sermesi lâzım gelen bir alandır. Bunu, tanınmış adamlara çatabileceğimizi göstererek tanınma ve başka maksatlar için bir atlama tahtası olarak kullanmıya hakkımız yoktur. Yazıcılar, yalnız yazılarının kıymetine ve hakikî canlılığına dayanarak varacakları yere varabilmelidirler.

23 *Nisan Bayramı*:

Geçen hafta milletimiz 23 Nisanı kutladı. 23 Nisan millî gelişmemizin büyük bir merhalesinin başıdır. 23 Nisan ezilmiş ,bitmiş sanılan bir milletin, onu sömürülen bir ülke haline getirecek olan emperyalist ittihamlara ve kuvvetlere karşı kalkınmasının, isyanının en sarih ve şuurlu bir surette teşkilâtlandığı gündür. 23 Nisan istilâ ordularını temizlemekle neticelenen millî kurtuluş hareketinin en büyük kuvvet günlerinden biri olarak tarihe geçti. Millî kurtuluş hareketi teknik ve kültür alanlarındaki gelişmelerin kuvvet aldığı kaynak oldu. O kaynakta emperyalist kuvvetler gibi zamanının geri kuvvetleri, kara kuvvetleri, irtica kuvvetleri de eritildi, dağıtıldı.

Geniş ufuklara doğru yol alacak olan millî kurtuluş hareketinin teşkilâtlanmasının en sarih ifadesi ve kara kuvvetlere karşı mücadele ruhunun belli başlı kaynaklarından biri 23 Nisan millî hâkimiyet bayramı, yeni yetişecek olan Türk nesline mal edildi, çocuk bayramı oldu. Bugün bütün Avrupa kıtasında birçok milletlerin çocukları ve gençleri istilâ kuvvetlerinin baskısı altında ezilirken bizim çocuklarımız 23 Nisanın derin mânasını içten duyuyorlar. İstikbale, aralarında gelişme ve hayat fırsatları bakımından hiç bir fark olmıyan ileri bir nesil olarak geçebilmenin kıymet ve ehemmiyetini her yeni tahsil merhalesini geride bıraktıkça daha derinden duyacaklar ve bu kıymeti gerçekleştireceklerdir. Ancak bu duygu derinleştiği ve gerçekleştiği nisbette, memleketimizde bakımsız ve tahsil niymetinden mahrum bir tek çocuk kalmıyacaktır.

Kurtuluş hareketinin, inkılâp hareketinin teşkilâtlanmasının başlangıcı olan bu günün yeni nesillere mal edilmesinin, onların bayramı yapılmasının sembolik bir mânası vardır; zira 23 Nisanın başlangıcını işaretlediği hareketi ilerletecek, halk hâkimiyeti nizamını geliştirecek olanlar yeni nesillerdir. Halk hâkimiyeti bayramını çocuk bayramı ile birleştirmek, yeni cemiyet nizamını yeni nesillere tevdi etmek mânasını taşır. Yeni nesillerin kendilerinden beklenen vazifeleri başaracaklarına, açılan inkılâpçı yolda durmadan ilerliyeceklerine inancımız vardır.

Ankara Üniversitesi:

Artık gözle görülür, elle tutulur bir surette Ankara'da yeni ve genç bir üniversitenin bir gerçek haline gelmekte olduğunu görüyoruz, görerek seviniyoruz. Muhtelif fakülteler yayın başlıklarına Ankara Üniversitesi.... Fakültesi başlığını koyuyor. Tetkik gezilerinde fakülte adının üstünde toplayıcı ve birleştirici Ankara Üniversitesi adının konulduğunu görmek insanı sevindiriyor.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi ile artık akademik geleneğini kurmağa başlamış bir Edebiyat Fakültemiz var. Ankara'nın ilk fakültesi olan Hukuk Fakültesi şimdiden dünyanın diğer hukuk fakültelerinin vasfı ile beliriyor, onun yanı başında Siyasal Bilgiler Okulu günden güne Osmanlı devrinde bu mektepte bulunmıyan yeni derslerle gelişmekte... Tıp Fakültesinin projeleri hazırlanmış bir halde bulunuyor, gerçekleşmesi için en yakın müsait fırsatı beklemekte... Ankara Yüksek Mühendis Fakültesi gerçekleşme yoluna girmiştir. Yüksek Ziraat Enstitümüz her sene memleketin toprak mahsulleri verimini artıracak elemanlar yetiştirmekte... Artık bütün bu ihtisas öğretimi gelişmelerinin topluluğunu ifade edecek olan adı vermek ve bunun bütün Ankara ilim ve kültür havasını kucakladığını görmek bir gün meselesi olduğunu sıcak bir duygu ile duyuyoruz.

İstanbul Üniversitemizde mühendis ve ziraat fakülteleri yoktur diye yeni Ankara'nın yeni üniversitesinde ziraat ve mühendis fakültelerinin bulunmasını yadırgamak yeni başşehrimizin gelişme hususiyetlerini gözden kaçırmak olur. Büyük fikir, kültür, cemiyet ve iktisat gelişmeleri ilim topluluğunda kendini izhar etmelidir. Ziraat ve endüstri alanlarındaki kalkınma hareketlerimiz başşehrin ilim topluluğunda ifadesini bulmalıdır. Başşehrimizde, ziraat ve endüstri kalkınmalarını Ankara'nın yeni üniversitesinde temsil etmek, memleketin ziraat ve teknik realitesine ilmimizin en büyük ocağında yer vermek demek olur. Bunun, yeni almakta olduğumuz gelişmeleri hülâsa eden senbolik bir mânası vardır. Kaldı ki, bu güzel ilim ve teknik topluluğu ameliyesi dünyada ilk defa bizim yapacağımız bir üniversite yeniliği değildir. Dünyanın bazı büyük üniversitelerinde bunu yerleşmiş bir gerçek olarak görüyoruz. Meselâ, dünyanın büyük üniversiteleri arasında bulunan Cornell Üniversitesinin en kuvvetli fakültesi ziraat fakültesidir. Yine büyük dünya üniversiteleri arasında sayılan Harvard ve Columbia üniversitelerinde yüksek mühendis fakülteleri vardır.

Hayranlığın Kötüsü :

Son zamanlarda bazı dergilerde garp hayranlığını alaya alan, tenkit eden yazılar yine çoğalmağa başladı. Kör garp hayranlarına, kozmopolitlere, züppelere saptıkları yanlış yolun yanlışlığını göstermek şüphesiz faydalı bir iştir. «Otobüse bindim» yerine «otobüs aldım» demek, züppelik ifade eden bir hatâdır. Meselâ Paris'e giden bir gencin otelin karyolasında nasıl yatılacağını bilmemesi ve yabancı insanlara karşı mahcup vaziyete düşmekten çekinerek kanapenin üstünde, yatağın yanında yatması lüzumsuz bir mahcubiyet ve çekingenlik hâleti ruhiyesini gösterir. Kılığı kıyafeti Robert Taylor'un bir roldeki elbisesine uydurmağa çalışmak havai bir bop sitilliktir. Tuvaleti, ille Greta Garbo ya Heddy Lamare'a benzeteceğim diye türlü zahmetlere katlanmak beyhude ve hattâ zararlı bir emektir. İlle ecnebi dili bildiğini göstermek için çayda veya başka bir toplantıda ecnebi dili konuşmakta lüzumsuz bir ısrar göstermek saçma bir özentiliktir.

Garp hayranlığının yukarıdaki misallerde gördüğümüz cinsten olanları hatâlı ve zararlı olmakla beraber çabuk düzeltilir cinstendir. Bunları alaya almakla hatâlar düzelebilir.

Bir de garp hayranlığının asıl kötüsü ve zararlısı var. Bu cins hayranlık yukardakiler gibi yalnız satıhta değildir, köklüdür. Hem bu cins kötü hayranlık ağır başlılıkla yapılır. Onun için bir çok insanlar bunun

kör bir hayranlık olduğunun farkına varmazlar. Öylelerine rastlıyoruz ki, garbın yalnız bir memleketinde bulunmuşlardır, yahut okumuşlardır, yahut muhtelif garp memleketlerinde bulunmuş bile olsalar, muayyen sebeplerin tesiri altında, yalnız bir tek memleketin, kültürüne, tekniğine, zihniyetine hayran kalmışlardır. Kör değneğini bellemişgi yalnız bunu bellemişlerdir. Dervişler gibi medeniyetin, kültürün yalnız bu tek noktadan geleceğini tekrar eder dururlar. Bunların fikrince, mekteplerimiz yalnız bu noktaya göre ayarlanmalıdır, ecnebi memleketlere giden talebe yalnız bu noktaya gönderilmelidir, büyük kültür, büyük medeniyet yalnız bu noktada bulunur. Bunlar dillerine yalnız bu noktanın bir kaç büyük kültür ve fikir adamını dolamışlardır. Derviş gibi bunları tekrar etmeden yahut hatırlamadan hiç bir şey düşünemezler, çünkü bunlar putsuz, kara kitapsız düşünemezler. Bunların garp hayranlığını tenkit etmelerine bakmayın. Kendileri garbın muayyen bir noktasının ve devrinin veçitli softalarıdır. Onun için bunların hayranlığı ve softalığı daha zararlıdır Bunlar kendilerini hayran değilmiş gibi gösteren bir kabuk içine sokulmuşlardır. Hayranlığın asıl kötüsü, asıl zararlısı bu inhisarcı avukatlık şeklinde beliriyor. Halbuki garp, olmuş bitmiş bir medeniyet değildir. Garp da değişme halindedir. Ve bilhassa ileri zihniyeti ile, ilmin ve tekniğin yeni buluşlarına ayak uydurarak son asırlar zarfında her zaman bir değişme temposu halinde olmuştur. Garp diye katı bir şekle girmiş bir korkuluk yoktur. İleri adımlar, ileri zihniyet, ileri kültür anlayışı yanında geri zihniyet, kara zihniyet, softa zihniyeti garpta da vardır. Garp dün de böyle idi, bugün de böyledir. Garbın bu dinamik ve tezatlar içinden ilerliyen, durmıyan hareketini duymıyanlar, garbı yalnız bir noktasında yakalıyorlar, bir kere böyle yaptıktan sonra ona hayran olanlar yahut ondan ürkenler garbın yalnız bir kısım kabuğunu yoklıyabilmiş olan körlerdir. Bu körler garbın yalnız softalık tarafını temsil ederler. Onun için asıl zararlı hayranlar bunlardır. Zihniyetimizin, ileri, hamleci, araştırıcı ve düzenli olan tarafı ile biz de garplıyız, onun dışında değiliz. Garp bugün yalnız bir coğrafî isim olmaktan çıkmıştır. Garp, dünyanın her yerinde ileri zihniyetin adıdır. Kendimizi bu ileri zihniyetten ayrı sayarak ona karşı kör bir hayranlık vaziyeti almak da, ondan ürkerek içimize kapanmaya çalışmak da bizi durgun, kapalı suların kokmuşluğuna, hayranlığın asıl kötüsüne ve zararlısına götürür.

Yayınlar alanında:

Sosyoloji Dergisi, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Semineri Tetkik ve Araştırmaları, Müdür: Prof. Hilmi Ziya Ülken, 1942.

Kalın bir cilt teşkil eden bu derginin telif ve tercüme yazıları arasında en fazla üzerinde durulmağa değer yazı Prof. Hilmi Ziya Ülken'in «Sosyolojinin mevzuu ve usulü» adlı yazısıdır. Bu yazısında muharrir, memleketimiz sosyoloji anlayış ve tedrisatında hâkim olan Durkheim sosyolojisini muhtelif noktalardan ele alarak tenkit ediyor ve ondan farklı bir sosyoloji anlayışının esas hatlarını belirtiyor.

Muharririn Durkheim sosyolojisi hakkında belirttiği en mühim nokta, bu Fransız sosyoloğunun düşmüş olduğu, telifi, halli kabil olmıyan mütenakıs haldir. Durkheim, sosyoloji müsbet bir ilimdir, olmalıdır diye en kuvvetle, en ısrarla bağıran sosyoloğlar arasındadır. Durkheim'ın sosyolojinin müsbet bir ilim oluşu hakkında söylediklerini olduğu gibi kabul edenlerce de kendisi gayet ilimci bir mütefekkir ve sosyolog olarak tanılır. Halbuki Durkheim'ın cemiyet anlayışı, cemiyet hâdiselerinin müsbet bir ilminin kurulabilmesini imkânsız bırakıyor. Durkheim sosyal hâdiseyi öyle bir tavsif ediyor ki, bu suretle anlaşılan sosyal hâdisenin ilmî mü-

şahedeye mevzu olabilmesi mümkün değildir. Sosyal hâdise aslında bir fikir, bir tasavvurdur, fakat onu sanki «bir şey» miş gibi telâkki etmek ve haricî ifadeleri ile yakalamak, tetkik etmek gerektir. Şu halde, sosyolog hiç bir zaman sosyal vâkıanın kendisini (mâşerî vicdanı) tetkik etmiyecek, ancak onun «gölgesi» ile uğraşacaktır. Durkheim spiritualiste'tir; fakat zamanın sosyal problemlerinin hallini ilmî metottan, ilmî bilginin tatbikinden bekler. Halbuki spritualiste bir gerçek görüşü ile ilmî zihniyet birbirine zıttır; bunun için Durkheim böyle tenakuslu bir vaziyete düşüyor. İşte Hilmi Ziya Ülken'in Durkheim hakkında belirttiği esas tenkit budur. Durkheim'ın böyle tenakusa düşmesinin sebebini Hilmi Ziya Ülken onun prejüjelerden (peşin verilmiş hükümlerden) kurtulamamış olmasında buluyor. Bütün ilmî zihniyet ve objektif olmak iddialarına rağmen Durkheim kendisini bir takım önceden doğru olduğuna inandığı fikirlerin tesirlerinden kurtaramamıştır. Maddî - manevî ikiliğine ve «Fransız cooperatiste partilerinin prejüjelerine bağlı kalmıştır».

Prof. Hilmi Ziya'nın Durkheim hakkında ileri sürdüğü bu tenkitlerin bizim için, memleketimiz için hususî bir ehemmiyeti vardır. Zira, Durkheim'ın «ilmî sosyoloji» sinin ilmî olmadığı böylece meydana vurulunca, o sosyolojiye dayanarak memleketimizde de kurulagelmekte olan sistemlerin temelsizliği meydana çıkar. Meselâ, Ziya Gökalp hakkında çıkan bazı yazılarda, onun ilmî metod ve bilgi ile zamanının meselelerini aydınlattığı, incelediği söyleniyor. Halbuki Ziya Gökalp, sosyal bahislerde otorite olarak kabul ettiği Durkheim'ın kendisinin de yaptığı gibi, ilmi, kendi görüşlerini müdafaa etmek ve kabul ettirmekte bir kalkan, bir vasıta olarak kullanıyor. Ziya Gökalp'ın gayesi içinde yaşadığı sosyal yapının ilmî tetkikini ve izahını yapmak değildir. O imparatorluğun karşılaştığı meselelere hal çaresi arıyor ve kendine göre bulduğu «çareleri» ilim kisvesine bürüyerek otoriter, salâhiyetli ve bunun için de doğru diye kabul edilmesi gereken hakikatlar şekline sokuyor. Kendisinin işine yarıyan «ilmî temel» i Durkheim'da buluşu da sebepsiz değildir. Ziya Gökalp'ta gayet kuvvetli mistik bir taraf vardır; madde âlemini bayağı, aşağı bulur; insanın bu «sefil madde» den olduğunu kabul etmez, peşinen «aşağı» olduğuna karar verdiği madde âleminde «ulvî ruh» u arar. Gençliğinde de mistiklerin yazıları ile çok ilgilenmiş, onları çok okumuştur. Fakat diğer taraftan akıllı bir adamdır, hakikatleri sade imanı ile değil aklı ile de anlayıp kabul etmek ister. İşte Durkheim'ın esasında spritualiste, kabuğunda ilmî olan sosyolojisi böyle bir mizaç için biçilmiş bir kaftandır. Diğer taraftan bu sosyoloji zamanın şartlarına da uygundur. Birbirine zıt şartları birbiriyle telif etmek gayretine elverişlidir. Durkheim spritualisme ile ilmî zihniyeti sözde telif ettikten sonra, şark ile garbı, islâm dini ile rasyonel, ilmî zihniyeti, hars ile tekniği yan yana beraberce kabul edip telif etmek Ziya Gökalp için kolaylaşmıştı.

Ziya Gökalp'ten beri Durkheim sosyolojisi memleketimizde yerleşmiştir. Halbuki bizde de sosyolojinin hakikî ilim yolunda ilerliyebilmesi için, saptığı Durkheim çıkmazından çıkarılması lâzımdır. Prof. Hilmi Ziya Ülken'in tenkitleri bu işte ilk atılan adımlardır.

B. S. BORAN

Sabahattin Ali, *Yeni Dünya*, hikâyeler, Remzi Kitabevi, 1943, s. 136, 75 krş.

Sabahattin Ali, *Kürk Mantolu Madonna*, hikâye, Remzi Kitabevi, 1943, s. 177, 100 krş

Kürk Mantolu Madonna, Sabahattin Ali-den alıştığımız ve beklediğimiz çeşitten bir eser değildir. Roman ve hikâyelerinde bize kasaba ve köylerimizi tanıtan, İçimizdeki Şeytan'da İstanbul'a geçmekle beraber yine onda da bize yerli bir mevzuu veren, sözde intelektüel gurupların iç yüzünü deşen, Kuyucaklı Yusuf'la dilimizin belki en güzel romanını veren muharrir, Kürk Mantolu Madonna'da sadece «bir aşk hikâyesi» anlatıyor. Kitabın ilk 45 sahifesi Sabahattin Ali

tarzında başlıyor ve ilerliyor. Bu kısımda küçük bir memur tipini onun aile hayatını görüyoruz. Muharrir bize güzel sahneler çiziyor. Fakat bu kısım «mukaddime» dir. 45 inci sayfadan sonra sessiz, uysal mütercim Raif efendinin gençlik hâtıratına dönüyoruz; hikâye Birinci Cihan Harbi'nden sonraki ilk senelerde Almanya'ya atlıyor ve artık bir Türk genci ile bir ressam - bar - artisti Alman kızının aşk hikâyesine dalıyoruz.

Bütün realist mevzularına ve üslûbuna rağmen Sabahattin Ali'de romantik bir taraf var. Realist memleket hikâyelerinde bu romantiklik, hayatın karanlık, acı taraflarını daha da mübalâğalandırmak, «acıklı bir hikâye» yi daha da acıklı yapmak temayülü halinde beliriyor. Aynı romantiklik, bir başka şekilde, İçimizdeki Şeytan'daki aşk temin-de beliriyor. Orada, fakir genç çiftin zor hayatı romantik bir hava içinde verildiğinden, tatlı ve cazip görünüyor, tıpkı bohem hayat hikâyelerinde, yedinci kat tavan arasında oturan «artist» in sefaleti, avareliğinin hercümerci penbe ve cazip göründüğü gibi. Muharrir, öbür kitap'arında gemlediği bu romantikliği Kürk Manto'lu Madonna'da başı boş bırakıvermiş. Belki bu tarafı bu suretle bu kitapta boşalmış olur da bundan sonraki eserleri bu zayıflatıcı âmilden büsbütün kurtulmuş olur.

Biraz keyifsiz olup da işe gitmeyip evde kaldığımız bir gün, veya yorgunca olduğunuz bir akşam, rahat bir sedire uzanıp kafanızı yormadan vakit geçirmek istediğiniz zaman Kürk Mantolu Madonna'yı tatlı tatlı okuyabilirsiniz. Yormaz da, sıkmaz da. İyi anlatılmış bir hikâyedir. Fakat son satırı okuyup kitabı kapadıktan sonra da böyle bir kitap okuduğunuzu hemen unutuverirsiniz. Sabahattin Ali bu kitabı yazmamış olsaydı, romancı ve hikâyeci olarak bir şey kaybetmiş olmazdı.

Yeni Dünya'da tekrar Sabahattin Ali'yi buluyor ve seviniyoruz. Hepsi aynı ayarda olmamakla beraber on üç güzel hikâye var. Asfalt Yol, Hanende Melek, Yeni Dünya, Hasan boğuldu benim en beğendiklerimdir. Sonra reyimi sırasıyla Çaydanlık, Selâm ve İki Kadın'a veririm. Bu hikâyelerin bazılarında yukarıda bahsettiğim romantikliğin izleri, acıklıyı daha acıklı yapmak, karayı daha da karaya boyamak temayülü seziliyor. Isıtmak için, Ayran, Sulfata hikâyelerinde bunun izleri görülüyor. Mesele, hayatta böyle feci hâdiseler olur mu, olmaz mı? Realiteye uygun mu, değil mi? meselesi değildir. Şüphesiz böyle hâdiseler gerçekte aynı fecaatle vâki olur, hattâ daha kötülerine de rastlanabilir. Fakat hikâyeci okuyucuya, «dozu fazla kaçırıyor» hissini vermemelidir. Hattâ fantezi, hayatlî mevzular yazanlar bile, eğer mahir hikâyeci iseler, hikâyeyi okuduğumuz müddetçe bize «olmıyacak şey» dedirtmezler, dedirtmemelidirler; okuduğumuz şeyin bir masal, efsane veya rüya olduğunu bildiğimiz, mantığımızı kullandığımız zaman anlatılan neviden bir hikâyenin gerçekçe olamıyacağını bildiğimiz halde, okurken bu bilgimizi gemler ve kendimizi hikâyeye bırakırız. Hikâyecinin mehareti buradadır.

Asfalt Yol ile Hasanboğuldu üzerinde biraz durmak isterim. Bu iki hikâye bence diğerlerinden - hem bu kitaptakilerden, hem daha evvelce okuduğum muharririn başka hikâyelerinden - ayrılan vasıflar taşıyor. Asfalt Yol'da muharririn hafifçe alayla iğneliyen ,okuyucuyu gülümseterek düşündüren bir çeşni var. Muharririn bu iğneleyici alayı tam ölçülü, kontrollü. Eğer o «tam çizgi» yi geçmiş olsaydı, hikâye tesirini kaybeder, kıymetten düşerdi. Meselâ Bir Konferans adlı parçada da alaylı iğneleme var, fakat bu parça Asfalt Yol ile aynı ayarda değil, işaret ettiğimiz tehlike orada beliriyor ve mevzu Asfalt Yol kadar güzel olmaya müsait olduğu halde, tam kıvamını bulamadığından, bence kitabın en zayıf yazılarından biri oluyor.

Hasanboğuldu daha bariz bir surette diğerlerinden ayrılıyor. Bu hikâyede, fikrimi anlatmak için başka tâbir bulamadığımdan, «bir şiir havası var» diyeceğim. Mevzu acık-

lı, yani ölümle biten bir aşk hikâyesi olmasına rağmen, ışıklı, renkli, hayatla çarpan bir hava var. Sahne: Ege sahillerinin yeşil, çiçekli, buz gibi berrak sulu, çam kokulu bir köşesidir. Tabiat, bol mikyasta hikâyeye giriyor. Bu, çıplak, haşin, mağmum bir tabiat değildir; verimli, hayat dolu, muhteşem ve güzel bir tabiattır. İnsan, tuzlu deniz rüzgârlarını yüzünde, «büvet»lerin buz gibi soğuk, berrak sularını parkalarının ucunda hissediyor. Bu hikâyede muharrir tabiatla dosttur; onu, insanın ezelî mücadelesinde yenmeğe çalıştığı bir unsur olarak almıyor. Anlatılan acıklı aşk hikâyesi de «realist» bir hikâye olmak gayesinde değildir. Bu, dağların mağrur bir kızı ile bir ova-köyü delikanlısı arasındaki yarım kalmış bir sevginin duyularak anlatılmış bir hikâyesidir. Yazıda bir efsane çeşnisi var. Hacer kızın diliyle anlatılması, muharririn onun diline verdiği çeşni, bu efsaneliği, şiir havası dediğim vasfı belirtiyor. O kadar canlı, kıvrak, ifadeli bir dil ki, okuyucu kelimelerin, cümlelerin kuvvetle farkına ve zevkine varıyor; hikâyeyi bitirdikten sonra da sırf bu dil için yeniden o kısımları okuyacağı geliyor. Bazı okuyucular bu hikâyeyi gerçeğe uygun bulmıyabilirler; hiç köylü kızı, yürük kızı yabancı bir şehirli erkekle öyle konuşur mu, hele sonunda ağaca yaslanıp koşma okur mu? diyebilirler. Böyle diyeceklere, yukarıda fantezi nevinden, hayalî mevzuları işliyen yazılar hakkında söylediklerimi hatırlatmalıyım. Hasanboğuldu realist bir köy hikâyesi değildir; o çeşit yazılar arasına girmez; onu kendi çeşidi içinde kabul etmek lâzımdır. Bu hikâyeyi okurken mantığı, gerçek duygusunu baskı altına alıp kendimizi hikâyenin havasına daldırmak, akışına bırakmak lâzım. Muharririn muvaffakiyeti de orada ki, okuyucuyu farkettirmeden bu yola getiriyor, hikâyenin içine daldırarak kendi istediği yere götürüyor.

B. S. BORAN

Rıfat Ilgaz, *Yarenlik. Şiirler*, A. A. Neşriyatı, 1943.

Rıfat Ilgaz, kendine mahsus bir edası olan, şuurlu veya şuursuz taklitten uzak, müstakil şahsiyetli bir şair olarak beliriyor. Yazılarında gösteriş, şu veya bu olmak iddiası yok. Yakından bildiği, içten duyduğu mevzuları, kendi hayat tecrübelerini işliyor. Bunun içindir ki, entelektüel iddialara, «bir şiir anlayışı» izahlarına girmeden, lüzum görmeden, kendine mahsus bir yazış geliştiriyor. Muhteva öz, halis, yamacıktan uzak olunca, ifade tarzını, vasıtalarını da kendiliğinden buluyor. Rıfat Ilgaz halk-şairi, köy-şairi olmak gayretinde değil, fakat kendisi halktan olduğu için, halkla beraber yaşadığı, duyduğu için, ve sanatının da ehli olduğu için şiirlerinde temiz, güzel bir dil, halkın dili beliriyor ve Rıfat Ilgaz «halka inmek» gayretinde olan, zoraki köy şiirleri yazan, halk şiirlerinin kalıbını alarak halk şairi oldukların sananlardan çok daha fazla, onların erişemiyeceği kadar, bugünün halk şairi oluyor. Gerçekten bildiği, samimî olarak duyduğu mevzuları işliyen sanatkâr, eğer sanatkâr ise, mevzuuna en uygun şekli bulur ve bu şekil sadece bir kalıp olmaktan çıkar. Muhteva ile şekil ayrılmaz bir surette bütünleşir. Rıfat Ilgaz böyle bir şairdir.

Rıfat Ilgazın işlediği mevzular günlük, herkesin başından geçen veya geçebilecek olan hâdiselerdir. Böyle «küçük şeylerden bahsetmek» genç şairlerimiz arasında beliren bir temayüldür. Fakat bazıları bunu âdetâ bir dogma haline getiriyorlar, küçük şeylerden bahsetmeyi gaye ediniyorlar; o zaman bu bir nevi şiir züppeliği oluyor. Rıfat Ilgaz'da beğendiğim cihet kendisinde böyle bir temayül olmayışıdır. O, günlük hâdiselerden,«küçük şeylerden» bahsetmeyi bir şiir felsefesi haline getirmemiş. Bununla meşgul değil. Bildiği, duyduğu, ifade ihtiyacını hissettiği tecrübeler bu çeşitten olduğu için mevzuları bu çerçeve içinde kalıyor. Fakat temenni edelim ki şairin hayat tecrübeleri, alâkaları, anlayışı daha genişlesin, ve yine taklide, boş

kalıplara dökülmeden, görüş, duyuş, anlayış ufukları gerçekten genişlediği için bize daha geniş, daha derinlere giden öz mevzular işlesin. Rıfat Ilgaz'ın yolu çıkmaz bir yol değil, kendisinin bu yolda sonuna kadar açılmasını bekleriz.

Rıfat Ilgaz müreffeh bir zümrenin değil, fakat bir günden öbürüne yaşıyabilmek için didişen ve böyle üzüntülü günlerin akşamında, bazan, «gününü gün etmek için, şöyle bir demlenen» halkın şairidir. Onun için şiirlerinde gül, bülbül, berrak sema, mavi deniz, kalp ağrıları yok. Hayatın daha karanlık, daha hüzünlü taraflarının akisleri var. Bununla beraber şiirlerinde hayatı kötümser bir ruh hali de sezilmiyor. Şair, isyankâr da değil. Kendisini hâdiselerden biraz uzağa çekiyor ve hayata karşıdan bakarak gülebiliyor: alaylı olmakla beraber halden anlıyan, şefkatli, müsamahalı bir gülüş; acı, yakıcı bir istihza değil. Bu hoş gören tarzda alay, içinde bir hüzün de gizliyerek, bilhassa Yarenlik ve Komşuluk şiirlerinde beliriyor; Kitaplar şiirinde şair daha iğneleyicidir; kof bilginlerin kofluğunu deşiveriyor. Hâdiseleri işlerken kendisini böyle biraz uzağa çekebilmek kabiliyetinden dolayıdır ki şair, ölümden, kendi ölüm ihtimalinden bile görünüşte lâkaytliğe benzer bir tabiîlikte bahsedebiliyor. Bir arkadaşının ölümünden bahseden «İşte böyle, azizim» şiirinde ince bir sızı, keder var; fakat şair his taşkınlığından çekiniyor, ölüme hailevî, esrarlı, feci bir şekil vermiyor. Heyecan ifadesinde şair tutumludur; baskı altına alınmış, hattâ yarı alaylı ifade edilen acıların samimîliğine, özlülüğüne okuyucu inanıyor ve şairle birlikte duyuyor.

Hülâsa, «Yarenlik» bugünkü şiirimize yeni bir şey getiriyor ve Rıfat Ilgaz bize ilerisi için ümit verici görünüyor. Kendisine başladığı yolda muvaffakiyet dileriz.

B. S. Boran

Gelecek sayımızda tahlil edeceğimiz bazı eserler:

1. Şeytanla konuşmalar, **Prof. Hilmi Ziya Ülken.**
2. İrlanda Tiyatrosu, **Doç. Saffet Korkut.**
3. Uzun Yol, çev. **Dr. Mediha Berkes.**
4. Irk psikolojisi, **Doç. Muzaffer Şerif Başoğlu.**

Gelecek sayıdan itibaren «Köyün İçinden» başlıklı bir kısmımız olacaktır. Bu sütunlarda köyümüzün içten realitesini belirtmeğe çalışacağız.

ADIMLAR

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: Dr. Behice Sadık Boran

Abone: Altı aylığı 150 krş.; yıllığı 300 krş.

Adres: Adımlar, Posta Kutusu 61, Ankara

Recep Ulusoğlu Basımevi — Ankara